

P=M

-k

-UR

Joke Stek
 Studentnummer: 2169366
 En weer met woorden in de weer
 Master Special Educational Needs (M SEN)
 Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg
 Interne Begeleiding
 Docent: Dorien Corver
 Juni 2011

Inhoudsopgave:

Samenvatting	pag. 3
Erkentelijkheidspagina	pag. 4

Hoofdstuk 1: Inleiding

1.1 Introductie	pag. 5
1.2 Onderzoeksvraag	pag. 6

Hoofdstuk 2: Situering

2.1 Inleiding	pag. 8
2.2 Mijn plek in het onderwijs in relatie tot de onderzoeksvraag	pag. 9
2.3 Situering met betrekking tot de school	pag. 10
2.4 Situering in relatie tot het onderwerp	pag. 11
2.5 Het woordenschatonderwijs volgens de methode MWidW	pag. 13
2.6 Competenties noodzakelijk voor het geven van MWidW	pag. 13
2.7 Het belang van goed woordenschatonderwijs in relatie tot andere vakken	pag. 15
2.8 Kenmerken van succesvol woordenschatonderwijs	pag. 16
2.9 Drie condities voor schoolverbetering	pag. 17
2.10 Woordenschatonderwijs in relatie tot inclusief onderwijs	pag. 19
2.11 Woordenschatonderwijs in het buitenland	pag. 19
2.12 Hoe bereiken we dat afspraken worden nageleefd	pag. 20
2.13 Samenvatting	pag. 21

Hoofdstuk 3: Onderzoek

3.1 Onderzoeksopzet	pag. 23
3.2 Conclusie	pag. 26
3.3 Ethische aspecten	pag. 27
3.4 Tijdsplan	pag. 28

Hoofdstuk 4: Datapresentatie en Analyse

4.1 Enquête	pag. 29
4.2 Observatie	pag. 33
4.3 Interview	pag. 34
4.4 Triangulatie	pag. 39

Hoofdstuk 5: Conclusies en aanbevelingen

5.1 Conclusies	pag. 41
5.2 Eindconclusie	pag. 44
5.3 Aanbevelingen	pag. 45
5.4 Samenvatting	pag. 46
5.5 Reflectie op het onderzoek	pag. 46
5.6 Reflectie op het proces	pag. 47
5.7 Reflectie op mezelf	pag. 47

Literatuurlijst	pag. 50
------------------------	---------

Bijlagen

Bijlage 1 Competentielijst	pag. 52
Bijlage 2 Toetsgegevens	pag. 56
Bijlage 3 Registratie aantal clusters	pag. 57
Bijlage 4 Interviews	pag. 58
Bijlage 5 Kijkwijzers	pag. 76
Bijlage 6 Observaties	pag. 84
Bijlage 7 Viertakt	pag. 87

Samenvatting

In dit onderzoek heb ik gekeken wat leerkrachten nodig hebben om te kunnen voldoen aan de eisen die de methode *“Met Woorden in de Weer”* (Nulft & Verhallen, 2002, vanaf nu MWidW) aan hen stelt. In 2002 hebben de leerkrachten op Het Iebertje de cursus behorend bij deze methode gevolgd. Het geven van de woordclusters is nu nog niet geautomatiseerd en levert in een aantal groepen problemen op. Aan het begin van het schooljaar 2010 bleken niet alle leerkrachten de woordclusters aan te bieden en/of ingeroosterd te hebben. Ik heb de woordenschattoetsen van Cito woordenschat van de afgelopen 5 jaar bekeken. Hieruit bleek dat er geen vooruitgang geboekt wordt wat betreft leerlingen die in de D/E zitten. Het streven van 5% verbetering per groep per jaar wordt niet gehaald; integendeel, de leerlingen gaan achteruit.

Over de methode van MWidW wordt wisselend gesproken. Leerkrachten noemen allerlei redenen om het afgesproken aantal clusters van 2 per week niet te doen. Ik vond het interessant om erachter te komen wat leerkrachten nodig hebben om wel aan deze eis te kunnen voldoen. Welke voorwaarden zijn er nodig om met MWidW te kunnen werken, wat zorgt ervoor dat het leerkrachten lukt om de clusters aan te kunnen bieden

Aan de hand van literatuuronderzoek heb ik gekeken hoe de methode van MWidW werkt. Op deze manier kon ik bepalen welke competenties nodig zijn voor het geven van MWidW en onderzoeken of de leerkrachten op het Iebertje aan deze competenties voldoen. Daarnaast heb ik in het literatuuronderzoek gekeken wat de kenmerken zijn van goed woordenschatonderwijs, ook in relatie tot andere vakken, om te kijken waar het Iebertje staat.

Uit het onderzoek kwam naar voren dat de leerkrachten het belang van woordenschatonderwijs volgens de methode van MWidW inzien en dat het volgens hen een belangrijke bijdrage kan leveren aan goed woordenschatonderwijs. Er kwam ook naar voren dat de leerkrachten niet alle basiscompetenties bezitten die noodzakelijk zijn voor het geven van MWidW. Vooral het consolideren en het controleren gebeurt niet of niet op regelmatige basis. Daarnaast is de woordmuur een bespreekpunt omdat clusters niet meteen worden opgehangen, of omdat het onduidelijk is wanneer clusters weggehaald moeten worden. Dit zijn punten die besproken gaan worden op de teamvergadering. Er worden enkele punten aangegeven om het makkelijker te maken om met MWidW te kunnen werken. Het registratiesysteem wordt verbeterd en clusters worden geplastificeerd en geregistreerd zodat ze makkelijker terug zijn te vinden. Het woordenschatonderwijs volgens MWidW wordt in de toekomst op regelmatige basis besproken op de teamvergadering en wordt ingevoerd bij de groepsplannen. Al met al zijn dit belangrijke aanpassingen die er voor kunnen zorgen dat de toetsresultaten van de leerlingen verbeteren en dat de voorwaarden om met MWidW te werken aanwezig zijn. Hierdoor wordt het voor de leerkrachten makkelijker om te werken met MWidW.

Erkentelijkheidspagina

In het kader van mijn meesterstuk heb ik het afgelopen jaar gewerkt aan een onderzoek. Ik vond het een interessant onderzoek en heb hier met veel plezier aan gewerkt. Een aantal mensen hebben mij hierbij gesteund en die wil ik hierbij bedanken.

Mijn man voor de vele adviezen die hij heeft gegeven betreffende het nakijken, indelen, meelesen en feedback geven op mijn hoofdstukken. Zowel mijn man als mijn kinderen wil ik bedanken voor het geduld dat ze hadden met een vrouw/moeder die erg vaak achter de laptop te vinden was. Ik heb ze hier nooit over horen klagen; integendeel, ze zijn altijd belangstellend en complimenteaus geweest over waar ik mee bezig was. Dit heeft me echt geholpen.

Mijn intervisiegroepje, Wendy Pop, Angela van Soest en Jet van Es, wil ik bedanken voor het doorlezen van mijn stukken en het meezoeken naar antwoorden op vragen die ik had.

Mijn studiebegeleider Dorien Corver wil ik bedanken voor het geduld waarmee ze alle vragen beantwoordde, de mails die ik mocht sturen als iets me niet duidelijk was en de feedback op mijn ingeleverde hoofdstukken. Het snelle reageren heb ik ook erg gewaardeerd.

Daarnaast zijn alle teamleden erg belangrijk geweest in de uitvoering van dit onderzoek. Ik heb ze altijd van alles kunnen vragen en iedereen gaf aan mee te willen werken. Zonder hen had ik dit hele onderzoek niet kunnen doen en daar wil ze voor bedanken.

Hoofdstuk 1: Inleiding

1.1 Introductie

Sinds augustus 1999 ben ik, Joke, werkzaam op het Iebertje, een openbare basisschool met 185 leerlingen. Voordat ik hier ging werken, heb ik als leerkracht Engels gewerkt in het voortgezet onderwijs. Ik heb 10 jaar les gegeven in de groepen 7 en 8 en geef sinds vorig jaar les aan groep 3. Naast de lesgevende taken ben ik op deze school vertrouwenspersoon en taalcoördinator. Voor dit extra werk krijg ik 10 vrijdagmiddagen per jaar, wat ik persoonlijk erg weinig vind. Het taalbeleid schrijven en klassenconsultaties kosten veel tijd en het laatste gebeurt nu niet omdat ik zelf voor de klas sta. Het takenpakket van taalcoördinator is niet altijd even duidelijk. Ik bespreek met de directeur het taalbeleid en waar we ons het komende jaar op gaan focussen. De afgelopen 2 jaar is dit het leesonderwijs geweest, dit jaar komt er het woordenschatonderwijs bij. Doordat ik met dit onderzoek ben begonnen, is besloten om de resultaten van het woordenschatonderwijs van de afgelopen jaren te bekijken en teambreed te bespreken, en te onderzoeken in hoeverre MWidW kan bijdragen aan verbetering van de resultaten.

Er is bij ons op school een duidelijke zorgcultuur, we houden een hand boven elkaars hoofd en spreken elkaar weinig aan op afspraken die niet worden nageleefd. Dit geeft problemen bij vernieuwingen. Leerkrachten beginnen enthousiast maar laten na een tijdje de moed zakken. Hierdoor komen we niet tot het borgen van nieuwe methodes.

Met deze zwakte op onze school kom ik op het onderwerp van mijn onderzoek. Ik wil onderzoeken wat leerkrachten nodig hebben om te komen tot het naleven van afspraken. Hierbij wil ik mij beperken tot het woordenschatonderwijs. Wat zijn de achterliggende oorzaken achter deze zwakte? Hoe komt het dat leerkrachten die in eerste instantie heel geïnteresseerd zijn in het verbeteren van vaardigheden hun enthousiasme kwijtraken? Wat gaat er goed, wat kan er beter, wat is er nodig om een stapje vooruit te komen? Interessant om daar achter te komen en, nog beter, op te lossen. Voor mijzelf vind ik het daarbij belangrijk om te ontdekken op wat voor manier ik leerkrachten kan coachen in het bereiken van hun doelen.

1.2 Onderzoeksvraag

Tijdens een sterkte-zwakke analyse van het lebertje kwam naar voren dat de leerkrachten over het algemeen heel enthousiast aan nieuwe voorstellen tot verbetering van het onderwijs beginnen. Gaandeweg verdwijnt het enthousiasme echter en blijken bepaalde verbeteringen meer tijd en inspanning te kosten dan verwacht.

Onze school heeft enkele jaren geleden de cursus MWidW gevolgd om het woordenschatonderwijs op onze school te verbeteren. Naarmate de jaren vorderen blijken leerkrachten steeds minder enthousiast, hoewel ze wel het nut van het aanbieden van woordenschatonderwijs inzien. Het aanbieden kost tijd, clusters maken kost tijd, en leerkrachten hebben het gevoel dat ze minder aandacht kunnen besteden aan andere vakken om aan de eis van het woordenschatonderwijs te kunnen voldoen. Het aanbieden van de woorden gaat in de onderbouw goed. Vooral in de hogere groepen wordt hier echter steeds minder aan gedaan.

De aanleiding van mijn onderzoek is terug te voeren op de bespreking van de resultaten van de Cito woordenschattoetsen. In vergelijking met 2006-2007 (de laatst bewaarde gegevens) zijn de resultaten achteruitgegaan. Dit zie je terug in alle klassen. In 2006/2007 scoorde gemiddeld 16% van de leerlingen een D/E resultaat. In 2011 is dit gestegen naar een gemiddelde van 41% (zie bijlage 2). In de conclusie (hoofdstuk 5) kom ik hier op terug. Dit betekent dat er structureel aan het woordenschatonderwijs gewerkt moet worden. MWidW moet weer op de kaart gezet worden en dit kan alleen als de leerkrachten het belang ervan inzien.

De huidige situatie

Het team heeft de cursus MWidW in 2007 gevolgd. In het begin deed iedereen enthousiast drie clusters per week; de afspraak was tot vier clusters per week te komen. Op een gegeven moment werd het echter steeds minder gedaan, vanwege allerlei redenen. In het team zijn tijdens de teamvergadering nu afspraken gemaakt met betrekking tot MWidW.

Er worden twee clusters (Nulft & Verhallen, 2002) per week aangeboden (uitleg volgt over wat clusters en MWidW inhoudt), en daarnaast nog losse woorden zodat je komt tot twintig woorden per week. De woorden worden in de klas opgehangen en geconsolideerd (Nulft & Verhallen, 2002). Na bespreking blijkt dat groep 1, 2 en 3 aan deze eisen voldoen, maar de andere groepen niet. Daarnaast hangen bij sommige groepen heel netjes enkele clusters, maar wordt er niet geconsolideerd. Voor sommige groepen is het realiseren van één cluster al problematisch, en er is een groep die helemaal niet aan de clusters toekomt. Voor mij is de gewenste situatie dat de afspraken worden nageleefd. Bij navraag blijkt dat collega's wel graag willen, maar er vanwege allerlei redenen niet aan

toekomen. Wat zijn die redenen en hoe kunnen we de omstandigheden zo maken dat de collega's er wel aan toe komen? Welk beleid dient er gevoerd te worden zodat collega's komen tot het uitvoeren van de afspraken? Waar staan we nu en waar willen we naartoe?

Mijn onderzoeksvraag:

Wat hebben leerkrachten nodig om te kunnen voldoen aan de eisen die Met Woorden in de Weer aan hen stelt?

Om antwoord te krijgen op mijn onderzoeksvraag wil ik eerst antwoord krijgen op de volgende deelvragen.

Deelvragen:

- ② Aan welke competenties moeten leerkrachten voldoen om MWidW te kunnen geven?
- ② Welke competenties met betrekking tot MWidW bezitten de leerkrachten al?
- ② Zien de collega's het belang in van MWidW?
- ② Wat hebben de collega's nodig om met MWidW te kunnen werken?
- ② Wat moet er gebeuren om te komen tot afspraken met betrekking tot MWidW en wat is er nodig om het mogelijk te maken dat die afspraken worden nageleefd?
- ② Welke stappen moeten er volgens de leerkrachten genomen worden om het woordenschatonderwijs weer te laten "leven" onder de leerkrachten?
- ② In hoeverre draagt MWidW bij aan verbetering van de woordenschat?
- ② En, erg belangrijk: wat gaat er al goed!?
Wanneer lukt het wel, wat maakt het leuk (consolideren, resultaten)?

Hoofdstuk 2: Situering

2.1 Inleiding

Goed woordenschatonderwijs is belangrijk. Een goede woordkennis leidt tot betere resultaten bij het technisch lezen en het begrijpend lezen.

Hoewel woordenschat erg belangrijk is voor schoolsucces, wordt woordenschatonderwijs pas sinds 2006 expliciet als doel genoemd in de Kerndoelen Primair Onderwijs (Ministerie OC en W, 2006). Kerndoel 12 gaat expliciet over woordenschatonderwijs: *'De leerlingen verwerven een adequate woordenschat en strategieën voor het begrijpen van voor hen onbekende woorden. Onder 'woordenschat' vallen ook begrippen die het leerlingen mogelijk maken over taal te denken en te spreken'.*

Op het Iebertje wordt woordenschatonderwijs aangeboden via de methode MWidW. Het team heeft hier in 2005 een 2-daagse cursus voor gevolgd. Daarnaast wordt er in de taalmethode *Taal Actief* (Malmberg, 2003) aandacht gegeven aan het woordenschatonderwijs. Op het Iebertje gebeurt er dus veel op het gebied van woordenschatonderwijs. Het enthousiasme om woordenschatonderwijs te geven volgens de methode van MWidW neemt echter af.

Ik wil in dit hoofdstuk door middel van literatuuronderzoek aangeven hoe de methode MWidW werkt. Dit zal mij helpen bepalen wat belangrijke punten zijn in de methode van MWidW. Ik wil weten wat er bekend is over mijn onderwerp. Daarnaast wil ik aangeven op welke manier de woordenschatontwikkeling volgens deze methode op het Iebertje plaats vindt.

Ik wil aangeven wat kenmerken zijn van goed woordenschatonderwijs, ook in relatie tot andere vakken. Hierdoor kom ik er achter in hoeverre het Iebertje aan deze kenmerken voldoet.

Ik wil aangeven aan welke competenties leerkrachten moeten voldoen om woordenschatonderwijs volgens de methode van MWidW te kunnen geven. Doordat ik dan weet wat deze competenties zijn, kan ik observeren in hoeverre de leerkrachten deze competenties al bezitten. Daarnaast wil ik een enquête gaan maken om te ontdekken hoe de leerkrachten over hun eigen competenties denken met betrekking tot deze methode.

Ik wil oplossingsgericht werken om te komen tot het nakomen van afspraken. Op deze manier zet ik leerkrachten in hun eigen kracht. In dit geval wil ik kijken in hoeverre het lezen van literatuur mij hierbij kan helpen.

Ik hoop te bereiken dat iedereen naast de losse woorden ook twee clusters per week aanbiedt, dit registreert en daarnaast regelmatig consolideeroefeningen doet. Mijn gewenste situatie is drie clusters per week en toetsing van de

aangeboden woorden, maar ik vrees dat dit een wolk zal blijven. Uiteraard hoop ik dat de resultaten van de woordenschattoetsen binnen nu en 5 jaar omhoog zullen gaan.

Graves (2002, p. 201) concludeerde dat *een beetje woordenschatinstructie voor alle leerlingen beter is dan geen woordenschatinstructie*. Voor mijzelf geldt echter dat ik de lat hoger leg. Ik wil dat het woordenschatonderwijs weer een duidelijke plek op onze school krijgt. Met dit onderzoek denk ik hieraan bij te dragen.

2.2 Mijn plek in het onderwijs in relatie tot de onderzoeksvraag

Ik ben sinds 1999 werkzaam op het Iebertje, een openbare basisschool met 180 leerlingen. Ik werk sinds augustus 1999 op deze school en heb me hiervoor laten omscholen van docent Engels naar leerkracht basisonderwijs. Nadat ik een aantal jaren in de groepen 7 en 8 heb lesgegeven, geef ik sinds 2010 les in groep 3. Hier had ik zelf om gevraagd omdat ik merkte dat ik de uitdaging die het lesgeven me vroeger gaf begon te missen. Naast de lesgevende taken ben ik op deze school vertrouwenspersoon en taalcoördinator. Voor dit extra werk krijg ik 10 vrijdagmiddagen per jaar, wat ik persoonlijk erg weinig vind. Het taalbeleid schrijven en klassenconsultaties kosten veel tijd en het laatste gebeurt nu niet omdat ik zelf voor de klas sta. Het takenpakket van taalcoördinator is niet altijd even duidelijk. Ik bespreek met de directeur het taalbeleid en waar we ons het komende jaar op gaan focussen. De afgelopen 2 jaar is dit het leesonderwijs geweest, dit jaar komt er het woordenschatonderwijs bij. Er zijn afspraken gemaakt om de resultaten van de afgelopen jaren met betrekking tot het leesonderwijs in de teamvergadering te bespreken en die ook aan iedereen te geven. Doordat ik met dit onderzoek ben begonnen, is besloten om ook de resultaten van het woordenschatonderwijs van de afgelopen jaren te bekijken en teambreed te bespreken, en te onderzoeken in hoeverre MWidW kan bijdragen aan verbetering van de resultaten.

Waar ik als taalcoördinator tegen aan loop is dat we afspraken maken betreffende het taalonderwijs, maar dat niet alle leerkrachten zich aan de gemaakte afspraken houden. Dit gold voor het leesonderwijs, het RALFI-lezen (Smits, 2000), dat niet volgens de methode werd gedaan, en het geldt voor MWidW. In dit onderzoek is het voor mij belangrijk om er achter te komen wat leerkrachten nodig hebben om te kunnen voldoen aan de eisen die MWidW aan hen stelt, waardoor het wellicht makkelijker wordt zich aan afspraken te houden. Dit onderzoek kan als meerwaarde hebben dat het duidelijkheid geeft over redenen om niet aan afspraken te kunnen voldoen.

Toetsresultaten

Het bekijken van toetsresultaten betreffende alle vakken wordt door de IB-er gedaan. Zij heeft een gesprek met de leerkrachten over de resultaten. Deze

gesprekken zijn vooral bedoeld om te achterhalen of leerlingen uitvallen en of de RT-er ingezet moet worden. Het analyseren van resultaten heeft pas later vorm gekregen. Hierdoor kan ik er nu nog weinig over zeggen. Met een analyse bedoel ik in dit geval dat er bijvoorbeeld wordt gekeken of er bepaalde vakken zijn waar alle leerlingen op uitvallen, resultaten door de jaren heen, etc.

2.3 Situering met betrekking tot de school

xVeranderingsprocessen

Alles staat bij het lebertje op papier. Mochten er problemen zijn met betrekking tot een afspraak, dan worden de notulen erbij gehaald, al zijn ze van jaren geleden. Een afspraak op papier telt. Veranderingsprocessen beginnen met een document, er wordt lang ergens over gesproken voordat we tot actie overgaan. Ik denk op het lebertje een paar patronen te zien die we ook terug zien in de SWOT. Veel mogelijkheden tot verandering, tot verbetering, maar ze worden niet gegrepen. We willen namelijk wel bij elkaar in de klas kijken, krijgen deze mogelijkheden ook, maar de tijd ontbreekt. We praten op vergaderingen over een concurrerende school die in de buurt gaat komen, dat we ons willen profileren, alleen gebeurt er te weinig mee.

Traditionele organisatie

Er is veel aandacht voor incidenten, voor ad hoc-benaderingen in plaats van zoeken naar patronen en structuren. Er wordt gezocht naar compromissen: politiek haalbare oplossingen in plaats van dialoog en integratie van verschillende gezichtspunten/gezamenlijke mentale modellen. Er zijn bij ons op school dus duidelijk kenmerken van een traditionele organisatie. Het is heel interessant om

dit te registreren, maar nog interessanter om dit patroon te doorbreken in het belang van het implementeren en borgen van veranderingen.

Het Iebertje werkt niet volgens het INK-model. Bij het verbeteren van de kwaliteit van de organisatie wordt bij dit model gebruik gemaakt van de zogenoemde PDCA-cirkel van dr. W. Edwards Deming (1951). PDCA staat voor: Plan, Do, Check, Act. Deze cyclus zit verweven in het hele systeem van het INK-model:

Plan: Op het Iebertje is de visie onduidelijk en onbekend. Er zijn wel duidelijke plannen voor verbetering betreffende een aantal zaken.

Do: De uitvoering van de plannen vindt plaats binnen de school.

Check: Niet altijd wordt er bekeken of de verrichte inspanningen resultaat hebben. Het is pas na het laatste inspectierapport aan de orde gekomen dat er meer moet gebeuren met de resultaten.

Act: Evalueren en analyseren van het resultaat gebeurt niet altijd. Soms wordt er wel geëvalueerd en worden er allerlei ideeën geopperd. Met deze ideeën gebeurt niet altijd iets, wat voor sommige leerkrachten frustrerend is.

Wat betreft mijn praktijkonderzoek en de PDCA-cyclus kijk zijn we niet verder gekomen dan de Plan- en Do-fasen. Er is niet bekeken of de verrichte inspanningen van het woordenschatonderwijs resultaat hebben gehad (Check). Toetsen zijn niet geëvalueerd en geanalyseerd (Act).

2.4 Situering in relatie tot het onderwerp

De aanleiding van mijn onderzoek is zoals gezegd terug te voeren op de bespreking van de resultaten van de Cito woordenschattoetsen. In vergelijking met 2006-2007 (de laatst bewaarde gegevens) zijn de resultaten achteruitgegaan. In alle klassen zie je een achteruitgang van de resultaten. In 2006/2007 scoorde gemiddeld 16% van de leerlingen een D/E resultaat. In 2011 is dit gestegen naar een gemiddelde van 41% (zie bijlage 2). Dit resultaat betekent dat er structureel aan het woordenschatonderwijs gewerkt moet worden. MWidW moet weer op de kaart gezet worden en dit kan alleen als de leerkrachten het belang hiervan inzien.

Woordclusters

Het team heeft in 2005 een 2-daagse opleiding gehad om te leren het woordenschatonderwijs op de manier uit te voeren van MWidW. In het begin is het team hier enthousiast mee begonnen en werd er regelmatig over gesproken tijdens vergaderingen of tijdens lunches. Vooral het vinden van goede clusters werd moeilijk gevonden. In 2005/2006 kwam er tweemaal per jaar een begeleider van het ABC in de klas kijken of het aanbieden van de clusters gebeurde zoals bedoeld volgens de methode. In het begin deed iedereen enthousiast drie clusters per week, de afspraak was tot vier clusters per week te

komen. Op een gegeven moment werd het echter steeds minder gedaan, vanwege allerlei onduidelijke redenen.

Beginsituatie

Het structureel aanbieden van woordclusters wordt voornamelijk in de onderbouw nog uitgevoerd. De groepen 1, 2 en 3 bieden gemiddeld twee clusters per week aan. Aan het einde van een thema wordt er bij de groepen 1 en 2 veel geconsolideerd en worden er geen clusters aangeboden. Groep 4 biedt gemiddeld één cluster per week aan en de groepen 5 tot en met 8 bieden de clusters niet regelmatig aan. Groep 7 en 8 zijn helemaal gestopt met het aanbieden van de clusters. In een aantal klassen wordt de woordmuur niet of nauwelijks meer gebruikt. De werkdruk wordt op het ogenblik als hoog ervaren en leerkrachten hebben het idee dat er veel “moet”.

Geen toetsing

Een aantal jaren geleden werden de aangeboden clusters opgeschreven in een boekje dat meeging naar de volgende groep. Enkele leerkrachten vonden dit een onhandig systeem en zijn hier mee gestopt. Daarnaast werd het boekje niet door iedereen gebruikt zodat enkele groepen niet wisten welke woorden wel en niet waren aangeboden. Iedereen gebruikt zijn eigen manier om de woorden op te hangen. Sommigen gebruiken A4-papier en anderen A3. Sommigen plastificeren het materiaal en anderen weer niet. Er vindt geen toetsing plaats van aangeboden woorden.

Nieuwe afspraken

In september 2011 zijn er tijdens de teamvergadering afspraken gemaakt met betrekking tot MWidW. De afspraak is dat er twee clusters per week worden aangeboden (zie hoofdstuk 2.3 voor uitleg over clusters en MWidW). Daarnaast worden nog losse woorden aangeboden, zodat je komt tot twintig woorden per week. De woorden worden in de klas opgehangen en geconsolideerd. Daarnaast is er afgesproken om de losse woorden en woordclusters te registreren. Deze worden elke maand bij de taalcoördinator ingeleverd.

Na bespreking blijkt dat groep 1, 2 en 3 aan deze eisen voldoen, maar de andere groepen niet. Daarnaast hangen bij sommige groepen heel netjes enkele clusters, maar wordt er niet geconsolideerd. Voor sommige groepen is het realiseren van 1 cluster al problematisch, en er is een groep die helemaal niet aan de clusters toekomt. Voor mij is de gewenste situatie in ieder geval dat de afspraak van het aanbieden van twee clusters en losse woorden wordt nageleefd. Bij navraag blijkt dat collega's wel graag willen, maar er vanwege allerlei redenen niet aan toekomen.

- Wat zijn die redenen en hoe kunnen we de omstandigheden zo maken dat de collega's er wel aan toe komen?
- Welk beleid dient er gevoerd te worden zodat collega's komen tot het uitvoeren van de afspraken?
- Waar staan we nu en waar willen we naartoe?
- Aan welke competenties moeten leerkrachten voldoen betreffende het woordenschatonderwijs?
- Wat hebben we nodig?

2.5 Het woordenschatonderwijs volgens de methode MWidW

De training van MWidW is een intensieve tweedaagse scholing, met steeds een afwisseling tussen de theoretische aspecten en de praktische toepassing door te oefenen met woorden. Na de training starten alle leerkrachten van een school met een implementatietraject. Gedurende de eerste week wordt er geoefend met één woordcluster per groep per week. Dit wordt geleidelijk uitgebreid naar vijf woordclusters per groep per week. Tijdens de implementatie is er een verplichte begeleiding door speciaal hiervoor getrainde schoolbegeleiders. Deze aanpak richt zich direct op het vergroten van de leerkrachtvaardigheden die nodig zijn om het woordenschatonderwijs te verbeteren.

Er zijn vier stappen (voorbewerken, semantiseren, consolideren en controleren) die de leerkracht moet nemen om kinderen de woorden goed te laten leren. Deze viertakt (Verhallen & Verhallen, 1994) is een didactische structuur, maar kan ook praktisch worden gezien (zie bijlage 7).

De situatie op het Iebertje is momenteel dat het voorbereiden en semantiseren plaatsvindt. Bij navraag blijkt niet elke leerkracht te consolideren. Er zijn leerkrachten die woordclusters aan de muur hebben hangen, maar helemaal niet consolideren. Controle door toetsen of observaties is nooit aan de orde geweest en dat is voor het Iebertje op het ogenblik een stap te ver. Inmiddels ben ik wel begonnen met het bespreken van consolideeroefeningen. Hier kom ik in hoofdstuk 3 op terug.

2.6 Competenties noodzakelijk voor het geven van MWidW

Een leerkracht moet aan een aantal competenties voldoen om het woordenschatonderwijs volgens de methode MWidW goed te kunnen aanbieden. Deze competenties (Nulft & Verhallen, 2002) zijn er op verschillende niveaus (basis, ervaren en excellent). Het is de bedoeling dat de leerkracht het niveau ervaren bereikt.

Onderzoek

Uit een onderzoek van Bulters & Vermeer (2006) blijkt dat effectief woordenschatonderwijs een belangrijke sleutel is om schoolsucces te vergroten en taalachterstanden te verkleinen. Het onderzoek in het betreffende artikel gaat bij vier leerkrachten op een basisschool na in hoeverre training van de woordenschatmethodiek volgens MWidW daadwerkelijk leidt tot verandering van het leerkrachtgedrag in de klas, en in hoeverre hun leerlingen daarvan profiteren. Het onderzoek richtte zich op twee vraagstellingen:

- 1. Heeft een intensieve leerkrachtvaardigheidstraining een positief effect op het leerkrachtgedrag ten aanzien van het woordenschatonderwijs in de klas?*
- 2. Heeft een dergelijke training een positief leereffect op de woordkennis van de leerlingen?*

Coaching blijft noodzakelijk

Gebleken is dat de leerkrachtvaardigheden bij een aantal leerkrachten sterk zijn verbeterd, van gemiddeld 28% naar 68% van het gewenste basisniveau op de zes onderzochte categorieën van selecteren, voorbereiden, semantiseren, consolideren, controleren en registreren. De leerwinst van de leerlingen steeg van 8% (vóór de training van de leerkrachten) naar 38% (na de training van de leerkrachten). Gegeven de relatief lage vaardigheden van de leerkrachten (geen van hen behaalt na de training het vereiste basisniveau volgens Nulft & Verhallen (2002)) en de lage leerwinst van de leerlingen na de training, geldt ook voor deze school de conclusie dat er na intensieve training nog intensieve en deskundige coaching noodzakelijk zal blijven om gewenste veranderingen in de leerkrachtvaardigheden te bereiken.

Determinantenonderzoek

Hiernaast laat een onderzoek van Sparks & Hirsch (2000) zien dat leerkrachtqualiteit de meest bepalende factor is voor onderwijskwaliteit en leerlingresultaten. In Nederland heeft een uitgebreid determinantenonderzoek uitgewezen dat leerwinst (vooral op het gebied van technisch lezen en woordenschat) voor driekwart of meer verklaard wordt door leerkracht en directievariabelen (Emmelot, van Schooten en Timman, 2001). Het is dus belangrijk dat leerkrachten daartoe een set basisvaardigheden ontwikkelen, de competentielijst.

Voor mij is het belangrijk om deze onderzoeken te noemen omdat ik bij onze school na de training geen intensieve en deskundige coaching heb gezien. Ik kom hier later in mijn onderzoek nog op terug. Daarbij wil ik het belang aangeven van leerkrachtvaardigheden. Het is dus noodzakelijk om de competentielijst hierbij als leidraad te nemen. In het belang van het onderzoek voeg ik voor de drie niveaus de competenties (bijlage 1) toe die er bereikt

kunnen worden na training. In hoofdstuk 4 wil ik aangeven waar de leerkrachten nu staan. Ook bij de enquête die ik in hoofdstuk 4 ga uitvoeren ga ik de volgende competenties uit bijlage 1 gebruiken.

2.7 Het belang van goed woordenschatonderwijs in relatie tot andere vakken

Woordenschat verwijst naar de woorden die we moeten kennen om effectief met anderen te kunnen communiceren. Iemands woordenschat is verbonden met schoolsucces, begrijpend lezen en het kunnen leren van teksten. Woordenschat heeft alles te maken met kunnen spreken, luisteren en lezen (Vernooy, 2008).

Verband woordenschat en schoolresultaten

Onderzoek laat zien dat naast vlot kunnen lezen de aanwezige woordenschat de belangrijkste factor is voor goed begrijpend kunnen lezen (Jongen, Triesscheijn & Verhelst, 2003). Aandacht voor vlot kunnen lezen is een minder omvangrijke opdracht dan aandacht voor het vergroten van de woordenschat. Eén van de meest consistente bevindingen die uit woordenschatonderzoek naar voren komt, is dat een beperkte woordenschat bijna altijd leidt tot slechte schoolresultaten (Anderson & Nagy, 1992, Biemiller, 2003). Bij bijna alle vakgebieden op school speelt woordenschatonderwijs een doorslaggevende rol. Kinderen uit taalrijke milieus kennen op driejarige leeftijd 5x zoveel woorden als kinderen uit taalarme milieus (Stahl, 1999). De verschillen worden daarna niet kleiner maar groter. Het aantal woorden dat kinderen uit verschillende milieus per schooljaar leren loopt uiteen van 750 tot 3500, twee tot acht woorden per dag (Simmons & Kame'enui, 1997). Iedere uitbreiding van de woordenschat laat onderwijskansen stijgen en geeft talentontwikkeling meer kans.

Vernooy (2008) beschrijft dat er dikwijls gedacht wordt dat woordenschat alleen bij het lezen aan de orde is, maar dat woordenschat op diverse taalaspecten van invloed is, zoals luisteren, praten/spreken, lezen en schrijven.

Het is daarom van belang om met vier 'typen' woordenschat rekening te houden, namelijk:

- woordenschat om goed te kunnen luisteren; het gaat dan om de woorden die we begrijpen als we luisteren
- woordenschat voor het spreken, waarbij het gaat om de woorden die we tijdens het spreken gebruiken
- de leeswoordenschat, waarbij het gaat om de woorden die we tijdens het lezen begrijpen
- de schrijfwoordenschat, waarbij het gaat om de woorden die we tijdens het schrijven/stellen gebruiken.

Het belang van woordenschat voor begrijpend lezen

Volgens diverse belangrijke wetenschappers is woordenschat van cruciaal belang voor het begrijpend lezen (Vernooy, 2008). Lezen is een op taal gebaseerde activiteit die sterk afhangt van woordenschat. 95% van de woorden in een tekst moet gekend worden (tekstdekking) om teksten goed te kunnen begrijpen; als leerlingen meer dan 5% van de woorden in een tekst niet kennen, hebben ze moeite om de tekst te begrijpen. Falen bij begrijpend lezen heeft vooral te maken met het feit dat leerlingen er niet in slagen om nieuwe woorden te leren. Een geringe woordenschat leidt tot vermijdingsgedrag bij lezen! Vooral voor kinderen met een beperkte woordenschat geldt het zogenaamde Matteüseffect. De kinderen die goed kunnen lezen en die een goede woordenschat hebben, lezen meer, leren meer woorden kennen en gaan steeds beter lezen. Biemiller (2003) laat dan ook zien, dat er een zeer hoge correlatie van 91% bestaat tussen woordenschat en begrijpend lezen.

Daarnaast kan gesteld worden dat woordenschat eigenlijk cruciaal is voor het leren van leerlingen. Leren als activiteit die op taal steunt, hangt fundamenteel af van woordenschat. Zo is woordenschat belangrijk voor het onderwijs in de kennisgebieden, onder andere omdat daar veel nieuwe woordenschat voor leerlingen aan de orde komt.

2.8 Kenmerken van succesvol woordenschatonderwijs

Er zijn twee manieren waarop kinderen hun woordenschat uitbreiden, namelijk intentioneel en incidenteel.

Intentioneel wil zeggen dat iemand, een ouder of leerkracht, een kind expliciet een woord aanleert. Incidenteel wil zeggen dat het kind ongemerkt woorden oppikt. Per jaar kunnen 300-500 woorden per jaar intentioneel door directe instructie worden aangeleerd (Stahl, 1999).

Taalleerders zijn leerlingen die voortdurend onbewust bezig zijn met het uitbreiden van hun woordenschat (impliciet leren). Maar voor taalzwakkere leerlingen is dat niet genoeg, bij hen zal ook het bewust leren van woorden gestimuleerd moeten worden (expliciet leren) (o.a. Van Daalen-Kapteijns e.a., 2001).

Daarnaast pikken kinderen ongeveer 3.000 woorden per jaar op door te lezen, door woorden en betekenissen op te pikken uit de context (Stahl, 1999). Het belang van rijke teksten met diverse onderwerpen is hierbij belangrijk.

Bij het kiezen van woorden kunnen leerkrachten praktisch te werk gaan.

In eerste instantie worden er woorden aangeboden die frequent in het taalgebruik voorkomen. Er bestaan frequentielijsten, die als checklist kunnen fungeren (Schrooten & Vermeer, 1994).

Daarnaast wordt er gekeken welke woorden leerlingen op de langere termijn nodig hebben om talig en cognitief in de les goed te kunnen meedoen.

In het onderwijs zijn het de leerkrachten die het verschil maken.

Wederom laat onderzoek zien dat leerkrachtkwaliteit de meest bepalende factor is voor onderwijskwaliteit en leerlingresultaten (Sparks & Hirsch, 2000). In Nederland heeft een uitgebreid determinantenonderzoek uitgewezen dat leerwinst (vooral op het gebied van technisch lezen en woordenschat) voor driekwart of meer verklaard wordt door leerkracht en directievariabelen (Emmelot, van Schooten en Timman, 2001). Het is dus belangrijk dat leerkrachten daartoe een set basisvaardigheden ontwikkelen, de competentielijst (zie paragraaf 2.4). Gebleken is dat leerkrachten in alle groepen bij een korte intensieve training en na een oefenperiode in de praktijk heel goed in staat zijn om deze competenties te ontwikkelen.

Conclusie

Uit al het toegepaste taalonderzoek komt steeds naar voren dat expliciet intentioneel woordenschatonderwijs tot directe leerwinst bij kinderen leidt. Om dit te bereiken is intensief onderwijs noodzakelijk. Als leerkrachten dit systematisch volhouden en structureel aanpakken, wordt na twee jaar het effect op leesprestaties zichtbaar (McLaughlin, August & Snow, 2000). Dit pleit voor een schoolbrede aanpak, waarbij alle leerkrachten als team werken aan woordenschatuitbreiding.

Andere onderzoeken wijzen uit dat 'robuuste' instructie het grootste leereffect heeft. Dit houdt in dat de betekenissen van woorden expliciet worden uitgelegd en in een duidelijke context geplaatst, zodat kinderen een beeld krijgen van de betekenis. Leerkrachten moeten woorden dus expliciet uitleggen en daarna moeten leerlingen de gelegenheid krijgen om de betekenissen actief te verwerken. Kinderen moeten actief betrokken worden bij het woorden leren en ze moeten meerdere malen het woord in betekenisvolle situaties aangereikt krijgen (Stahl & Nagy, 2006).

2.9 Drie condities voor schoolverbetering

Voor mij is het belangrijk het volgende toe te voegen, omdat het heel veel zegt over de manier waarop veranderingen, verbeteringen in een school plaats vinden.

Onderzoek wijst uit dat grote verbeteringen niet alleen mogelijk, maar zeer waarschijnlijk zijn onder de juiste condities (Schmoker, 1999). Deze condities zijn: *teamwork*, meetbare doelen stellen en goed gebruik van leerlingresultaten.

Teamwork

Leerkrachten die in teamverband inzetten op woordenschatonderwijs en gemeenschappelijke leerdoelen stellen, ontwikkelen en implementeren de nieuwe vaardigheden samen. Men kan elkaar ondersteunen en inspireren. Niets is besmettelijker dan enthousiasme. Dit blijkt vooral op het gebied van woordenschatonderwijs te werken. Na een spetterend begin kan het zijn dat het team een terugslag ervaart. Onderwijsvernieuwer Fullan (2003) spreekt in dat kader van de implementatiedip. Een implementatiedip is 'the stage when things get worse before they get better'. Hij voorspelt dat iedere succesvolle school te maken zal krijgen met een dergelijke dip. De schoolleiding moet het team hiertegen wapenen en de dip herkennen. Leerkrachten hebben op een dergelijk moment nieuwe impulsen nodig om door te gaan.

Meetbare doelen

De doelen moeten duidelijk en meetbaar zijn. Leerkrachten werken aan verbetering van hun competenties en geven beter en meer woordenschatonderwijs, terwijl de leerlingen gaandeweg steeds beter gaan presteren. Schmoker (1999) onderstreept het belang van overleg: succesvolle teams bespreken de resultaten regelmatig, ongeveer een keer per maand.

Gebruik van data

Gebruik van gegevens is een essentieel onderdeel van het implementatietraject (Fullan, 2004). Je moet steeds data verzamelen om te zien of je op de goede weg zit.

Op korte termijn is dit observatie, je wilt vaststellen of de woordenschataanpak werkt.

Op middellange termijn moet blijken dat kinderen de woorden in hun langetermijngeheugen hebben opgeslagen. Controleren is cruciaal. Bij controleren moet een maximum aan leerresultaat behaald worden. Kinderen moeten de intentioneel aangeboden woorden passief dan wel actief onthouden.

Op lange termijn is het noodzakelijk dat leerlingresultaten stijgen. Doel is dat achterstanden worden verkleind. Leerlinggegevens zijn in direct verband te brengen met leerkracht en schoolcompetenties.

Ik schat op het ogenblik in dat observatie wel plaatsvindt op het lebertje, maar ik weet dat schriftelijk controleren niet gebeurt. Leerlingresultaten zijn de afgelopen jaren niet gestegen maar gedaald. In dit opzicht is het dus belangrijk deze gegevens mee te nemen in mijn onderzoek om te komen tot betere resultaten.

2.10 Woordenschatonderwijs in relatie tot inclusief onderwijs

Inclusief onderwijs is in essentie het lesgeven aan een groep van zeer verschillende kinderen, leerlingen met beperkingen, in reguliere scholen, ongeacht de mate of hevigheid van die beperkingen. Bij beperkingen kan het gaan om auditieve, visuele, lichamelijke en/of geestelijke beperkingen of om gedragsproblemen. Nederland beschikt over een uitgebreid stelsel van speciale aparte voorzieningen en vangt naast Zwitserland procentueel gezien de meeste leerlingen op in aparte voorzieningen (Franke, 2008). Voor leerlingen in het speciaal basisonderwijs is gebleken dat MWidW een effectief middel is om de woordenschat van de zwakkere leerlingen uit te breiden. De aanpak zorgt voor structuur, visuele ondersteuning en systematische herhaling waardoor ook de zwakkere leerlingen geprikkeld worden, mee kunnen doen met de lessen en succes ervaren. Inmiddels hebben meerdere SBO-scholen de aanpak geïmplementeerd (Verhallen, 2004).

Voorbeelden van het omgaan met beperkingen: slechthorende kinderen hebben baat bij visuele ondersteuning, de woordmuur, een tolk die met gebarentaal de woorden uitlegt. Slechtziende kinderen hebben baat bij het semantiseren, het consolideren en het controleren.

In de voorafgaande hoofdstukken heb ik regelmatig aangegeven hoe belangrijk het woordenschatonderwijs is. Ook het belang van woordenschatonderwijs voor kinderen uit taalzwakke milieus of taalzwakke kinderen heb ik in voorgaande hoofdstukken beschreven.

2.11 Woordenschatonderwijs in het buitenland

Er zijn veel onderzoeken te vinden over de manieren waarop woordenschatonderwijs plaatsvindt in andere landen. Het belang van het woordenschatonderwijs wordt niet onderschat. Wat betreft de methode MWidW vond ik via Google een Nederlandse school in Bethesda (VS) waar deze methode wordt gebruikt. Ieder jaar organiseert de stichting NOB (Nederlands Onderwijs Buitenland) een driedaagse bijscholing voor gesubsidieerde scholen in het buitenland. Er is de mogelijkheid tot het volgen van diverse trainingen en een van deze trainingen was MWidW. Op deze school zijn ze enthousiast over deze methode.

Daarnaast kwam ik een onderzoek tegen van Lorraine Hammond van Cowan University (2004), dat me nog het meeste deed denken aan de methode van MWidW. Zij verdeelt woorden in 3 niveaus:

Niveau 1: alledaagse woorden als lamp, muis, etc.

Niveau 2: zakelijke woorden, academische woorden als illusie, glimp, etc.

Niveau 3: specifieke termen als hydraulisch, periodiek, etc.

Ze beschrijft vervolgens een stappenplan om nieuwe woorden aan te leren:

1. Besluit welke niveau 2-woorden relevant zijn om aan te leren (selecteren)
2. Schrijf kindvriendelijke, begrijpelijke definities
3. Gebruik ook andere contexten voor het woord (semantiseren)
4. Laat kinderen een woordweb maken met woorden, associëren (uitbreiden)
5. Laat woorden gedurende de week regelmatig terugkomen (consolideren)
6. Controleer of de woorden daadwerkelijk geleerd zijn (controleren)

Het enige dat ik hier niet terug zie komen is het voorbereiden, wat niet betekent dat dit niet gebeurt.

2.12 Hoe bereiken we dat afspraken worden nageleefd?

Voor mij is het belangrijk dat de afspraken die we maken met betrekking tot MWidW ook doorgang vinden. Ik wil hier zoveel mogelijk op een oplossingsgerichte manier mee aan de gang gaan. De reden is dat ik het belangrijk vind om te vermelden wat goed gaat, in de hoop daarmee het zelfvertrouwen van de leerkrachten en de bewustwording van hun eigen competenties te vergroten. Naar mijn idee is hier in het verleden te weinig aandacht aan besteed. Het is belangrijk om te kijken wat wel lukt en een nieuwe start te maken met betrekking tot het woordenschatonderwijs binnen onze school. Dit is te bereiken door van de woordenschatontwikkeling een speerpunt te maken voor onze school. Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor zowel de taalcoördinator als de directeur. Als basis wil ik hiervoor de volgende oplossingsgerichte tips gebruiken.

Volgens Visser (2005) zijn er vijf belangrijke oplossingsgerichte tips te geven om verandering vol te houden:

Tip 1: Begin niet over stagnatie als het niet aan de orde is

Veel begeleiders bij veranderingsprocessen beginnen al van te voren te waarschuwen tegen stagnatie, terugval, cynisme en dergelijke problemen. Door dit te doen, vestigen zij echter de aandacht op iets dat niet noodzakelijkerwijs optreedt. Betrokkenen bij het veranderingsproces kunnen door een dergelijke negatieve voorspelling pessimistisch worden of ontmoedigd raken. Ook kan het zijn dat ze zich tekort gedaan voelen. Maar stagnatie en terugval treden niet altijd op! Oplossingsgerichte veranderaars hanteren het principe: "Als het niet kapot is, repareer het dan niet."

Tip 2: Zoek naar redenen voor optimisme

De manier waarop je maatregelen neemt om stagnatie en terugvallen te voorkomen is erg belangrijk. Volgens Steve de Shazer (2004) werkt het als volgt: "Mensen zijn vaak getraind om te zoeken naar signalen van een terugval. Maar wij trainen mensen om te zoeken naar signalen die erop wijzen dat bij de huidige verandering geen terugval zal gaan optreden." Door de aandacht te

richten op deze vraag worden de betrokkenen zich beter bewust van de factoren die de verandering aan de gang houden en kunnen zij hier beter grip op krijgen. De vraag van De Shazer is een verbijzondering van de vraag die vaak gesteld wordt bij de oplossingsgerichte aanpak: wat voor redenen voor optimisme zijn er? Dit type vraag werkt vaak bijzonder goed omdat hij leidt tot versterkt optimisme en vertrouwen.

Tip 3: Normaliseer als het gebeurt

Wanneer er stagnatie en terugval optreedt bij een verandering is het vaak goed om de situatie te normaliseren. Je maakt de betrokkenen duidelijk dat het normaal is wat er gebeurt. Hiermee voorkom je dat men ontmoedigd raakt en het vertrouwen in verder succes verliest. Het gaat vooruit maar het is normaal dat er af en toe tegenslagen plaatsvinden. Het is belangrijk zicht te houden op de stijgende lijn.

Tip 4: Sta stil bij wat er is bereikt en hoe dat gelukt is

Op momenten dat het tegenzit bij een verandering is het vaak heel nuttig om aandachtig stil te staan bij wat er allemaal is bereikt, hoe dat gelukt is en tot wat voor voordelen die zaken al hebben geleid. Door hierbij stil te staan realiseren mensen zich dat er meer dingen goed zijn gegaan dan zij dachten en hervinden zij hun zelfvertrouwen, hun optimisme en hun focus. Ook leveren dit soort momenten vaak weer veel inhoudelijke ideeën om het enthousiasme weer in het veranderproces te brengen en weer vooruitgang te gaan boeken.

Tip 5: Pas opnieuw toe wat eerder werkte

Wanneer het enthousiasme bij een verandering vermindert kun je je afvragen hoe het verder moet. Vaak heeft het te maken met het feit dat de aandacht was verslapt en er minder werd gewerkt aan het toepassen van effectieve technieken. In veel gevallen zien we dat door het eenvoudigweg opnieuw toepassen van wat eerder ook heeft gewerkt, de eerder bereikte resultaten opnieuw kunnen worden bereikt.

2.13 Samenvatting

In dit hoofdstuk heb ik aan de hand van literatuuronderzoek geprobeerd de woordenschatdidactiek volgens de methode van MWidW uit te leggen.

Ik ben ingegaan op de manier waarop deze methode werkt en welke leerkrachtcompetenties hierbij belangrijk zijn. Hierdoor weet ik wat belangrijke punten zijn in deze methode. Ik kan nu bij klassenbezoeken observeren in hoeverre leerkrachten aan deze competenties voldoen. Dit literatuuronderzoek zal mij helpen bepalen waar de leerkrachten eventueel moeilijkheden ondervinden.

Ik wilde weten wat het belang is van goed woordenschatonderwijs in relatie tot andere vakken, om zo een duidelijk beeld van het woordenschatonderwijs te krijgen. Voor mij is het belangrijk om te weten of de methode van MWidW het lebertje kan helpen om toetsresultaten te verbeteren.

Daarnaast wilde ik weten wat belangrijke condities zijn voor schoolverbetering (Schmoker,1999) en in hoeverre deze condities plaatsvinden op het lebertje.

Omdat ik zoveel mogelijk oplossingsgericht wil werken om leerkrachten in hun eigen kracht te zetten, heb ik oplossingsgerichte tips toegevoegd (Visser, 2005) die ik wil gebruiken bij mijn onderzoek.

In hoofdstuk 3 ga ik verder in op mijn onderzoeksvragen en op de manier waarop ik deze wil onderzoeken.

Hoofdstuk 3: Onderzoek

3.1 Onderzoeksopzet

In dit hoofdstuk zal ik mijn onderzoeksvraag en deelvragen beschrijven, en uitleggen welke onderzoeksmethoden ik ga gebruiken om antwoord te vinden op mijn vragen.

Voor de beginsituatie maak ik gebruik van een inschatting, omdat ik in het begin van het jaar geen observaties heb gedaan en geen enquête heb afgenomen.

Ik doe kwalitatief onderzoek (Baarda, 2010, Harinck, 2010) dat is gericht op het verkrijgen van betrouwbare informatie over wát er leeft onder een bepaalde doelgroep (het team) en waarom. *Deze vorm van onderzoek geeft diepgaande informatie door in te gaan op achterliggende motivaties, meningen, wensen en behoeften van de doelgroep. Het gaat in op het waarom van heersende meningen en bepaalde gedragingen (Richtlijnen Meesterstuk Master SEN).* Mijn vragen zijn gericht op het achterhalen van wensen en behoeften van het team maar ook op de mogelijkheden van het team. Ook de eisen die aan het team gesteld worden in relatie tot mijn onderwerp komt door deze manier van onderzoeken aan bod.

Mijn onderzoeksvraag is als volgt

Wat hebben leerkrachten nodig om te kunnen voldoen aan de eisen die Met Woorden in de Weer aan hen stelt?

Ik wil hier achter komen door het onderzoeken van de volgende deelvragen.

- 🔗 **Aan welke competenties moeten leerkrachten voldoen om MWidW te kunnen geven?**

Onderzocht door literatuuronderzoek te doen

In hoofdstuk 2 heb ik dit literatuuronderzoek al verricht om er achter te komen wat de competenties zijn waaraan leerkrachten moeten voldoen om te komen tot het geven van goed woordenschatonderwijs volgens de methode van MWidW.

- 🔗 **Welke competenties betreffende MWidW bezitten leerkrachten al?**

Onderzoeken door enquête af te nemen

In eerste instantie zal ik een enquête afnemen om een idee te krijgen hoe competent de leerkrachten zich voelen met betrekking tot MWidW. Het zullen vooral meerkeuzevragen worden, zodat ik de gegevens eenvoudiger kan analyseren. De vragen die ik ga stellen gaan over de competenties betreffende de viertakt. Daarnaast heb ik meerkeuzevragen betreffende de registratie. Ik neem deze enquête digitaal en anoniem af. Ik heb voor een anonieme enquête

gekozen om een onbevooroordeeld beeld te krijgen van het team. Daarnaast hoop ik te bewerkstelligen dat collega's eerlijk en vrijuit antwoord geven op de vragen zodat ik een realistisch beeld krijg. Het gaat mij om het gemiddelde competentieprofiel van de leerkrachten op het lebertje.

Onderzoeken door observatie

Wanneer ik de gegevens van de enquête binnen heb, zal ik in elke klas een klassenbezoek doen om via een competentielijst te beoordelen in hoe het zit met de competenties van de leerkrachten op het lebertje. Ik zal hier het aanbieden van een cluster bekijken. Op deze manier kan ik zien of een leerkracht op beginnersniveau, ervaren niveau of excellent niveau zit. Ik wil deze observatie nabespreken en dat wil ik zoveel mogelijk oplossingsgericht doen. Het is in het kader van het woordenschatonderwijs namelijk heel belangrijk dat leerkrachten weer enthousiast worden. Ik wil de gegevens per competentie in kaart brengen om op die manier een goed overzicht te krijgen. Mijn bedoeling is de observatie na enkele maanden te herhalen, om te zien of er vooruitgang is in de competenties ten aanzien van MWidW.

Zien de collega's het belang in van MWidW?

Onderzoeken door interview af te nemen

Ik wil met alle leerkrachten een interview houden om achter het antwoord op deze vraag te komen. Hierbij wil ik vragen stellen over het woordenschatonderwijs in het algemeen, en specifiek over de methode van MWidW. Ik heb in mijn enquête een vraag gesteld over de eventuele overschatting van het woordenschatonderwijs. Deze vraag wil ik als aanknopingspunt gebruiken in het interview. Ik wil gerichte vragen stellen die ik van tevoren opstel, zodat het interview goed te analyseren valt.

Wat hebben de collega's nodig om met MWidW te kunnen werken?

Onderzoeken door interview

Ik wil een vragenlijst maken betreffende voorzieningen die met MWidW te maken hebben. Ik denk hierbij aan het bewaren van clusters, wat op het ogenblik in mappen gebeurt. Vindt iedereen dit een handig systeem? Voldoet het materiaal dat we kunnen gebruiken om clusters op te hangen of hebben we extra materiaal nodig? Ik denk bijvoorbeeld aan een lamineerapparaat of iets dergelijks. Willen we een gezamenlijk systeem zodat je als je van klas wisselt niet aan een ander systeem moet wennen? Voldoet het registratiesysteem of willen we iets anders? Lukt het om MWidW in te plannen in het rooster? Voor mij is deze informatie belangrijk omdat ik denk dat de voorwaarden voor goed woordenschatonderwijs op de school aanwezig moeten zijn en is dit iets wat misschien samen met de leerkrachten te verbeteren valt.

- ② **Wat moet er gebeuren om te komen tot afspraken met betrekking tot MWidW en wat is er nodig om het mogelijk te maken dat die afspraken worden nageleefd?**

Onderzoek IB02 betreffende schoolcultuur en literatuuronderzoek

Literatuuronderzoek en onderzoek betreffende schoolcultuur heb ik vermeld in hoofdstuk 2. Deze gegevens zal ik gebruiken in mijn verdere onderzoek.

Onderzoeken door interview

Via een interview zal ik de collega's vragen welke maatregelen zij denken dat er genomen moeten worden om te komen tot het naleven van afspraken. Ook hier wil ik gerichte vragen stellen zodat ze zo goed mogelijk geanalyseerd kunnen worden. Ik hoop door dit interview tot een gezamenlijke oplossing van deze vraag te komen.

- ② **Welke stappen vinden de teamleden dat er genomen moeten worden om het woordenschatonderwijs weer te laten "leven" onder de leerkrachten?**

Onderzoeken door interview

Ook hierbij wil ik het interview gebruiken om te komen tot een oplossing van deze vraag. Ik wil weten welke stappen de teamleden nuttig en zinvol vinden om tot een gezamenlijke oplossing te komen. Ik hoop op deze manier ook draagvlak te creëren omdat ik de expertise van de collega's gebruik.

- ② **In hoeverre draagt MWidW bij aan verbetering van de woordenschat?**

Onderzoeken door literatuuronderzoek

In hoofdstuk 2 heb ik literatuuronderzoek gedaan om te zien in hoeverre MWidW een belangrijke bijdrage kan leveren aan het woordenschatonderwijs.

Onderzoeken door interview

Deze vraag wil ik in een interview stellen om erachter te komen wat voor mening de collega's hierover hebben. Ik wil er door deze vraag achter komen of zij weten welk aandeel MWidW in het woordenschatonderwijs heeft.

Onderzoeken door toetsgegevens

Ik wil de toetsgegevens van afgelopen jaren erbij halen en bekijken hoe het staat met de resultaten van het woordenschatonderwijs door de jaren heen. Daarnaast wil ik bekijken of de resultaten anders waren toen er wel meer aan MWidW werd gedaan.

Wat gaat er al goed?

Voor mij is dit een belangrijk onderdeel van mijn onderzoek. Juist om het enthousiasme terug te krijgen, wil ik leerkrachten laten beseffen dat er al heel veel lukt. We hebben een woordmuur in de klas, er hangen clusters aan, er hangen losse woorden, er wordt in sommige groepen geconsolideerd.

Bespreken op teamvergaderingen

Ik wil de teamvergaderingen gebruiken om bijvoorbeeld iedereen zijn of haar leukste consolideeroefening te laten vertellen. Dit wil ik doen door werkvormen uit IB03 te gebruiken.

Ik wil in een teamvergadering met behulp van een werkvorm elkaar bijvoorbeeld tips geven, elkaar laten vertellen wat er goed gaat. Voor mij is het belangrijkste doel van de teamvergadering om MWidW vaker te bespreken, in de hoop leerkrachten te enthousiasmeren.

Onderzoeken door interview

In een interview wil ik hierover vragen stellen zodat ik leerkrachten zelf kan laten vertellen wat zij goed vinden gaan.

Om aan het criterium triangulatie (Harinck, 2009) te voldoen laat ik in hoofdstuk 4 de verschillen en overeenkomsten laten zien tussen de antwoorden bij de enquête, de observatie en het interview.

3.2 Conclusie

Het interview als onderzoeksvorm komt regelmatig terug in mijn hiervoor aangegeven manieren van onderzoeken. Ik wil één interview creëren waarin ik alle genoemde onderwerpen behandel. Ik realiseer me dat dit waarschijnlijk meer werk is om te analyseren dan een eenvoudige enquête met meerkeuzevragen. Ik heb echter het idee dat het om ons team weer enthousiast te krijgen heel belangrijk is dat er geluisterd wordt naar wat er gezegd wordt, en dat ze bij een interview meer kwijt kunnen. De verkregen gegevens wil ik per vraag in een schema zetten om op die manier meer duidelijkheid te krijgen.

Er zijn dit jaar onder de noemer Amsterdam Woordenschatstad drie studiedagen georganiseerd door van den Nulft en Verhallen (2002). Deze dagen zijn speciaal bedoeld voor taalcoördinatoren en dienen om extra informatie te verkrijgen over de methode, over teams waar het moeilijk op gang komt, om nieuwe inzichten te geven. Deze studiedagen zal ik ook bijwonen, in de hoop meer inspiratie en achtergrondinformatie te krijgen waar ik iets mee kan.

3.3 Ethische aspecten

De set principes in het kader van ethische reflectie op praktijkonderzoek Master SEN omvat:

1. Vertrouwen, bedrog en zelfbedrog
2. Zorgvuldigheid en nalatigheid
3. Volledigheid en selectiviteit
4. Concurrentie en collegialiteit
5. Publiceren, auteurschap en geheimhouding
6. Onderzoek en opdracht

Ik heb mijn onderzoeksgroep geïnformeerd over mijn onderzoek en zal mijn afspraken nakomen. Ik zal mijn onderzoek regelmatig met mijn begeleider en mijn intervisiegroep bespreken. Waar ik gebruik maak van theorie van derden zal ik de brongegevens vermelden. Ik zal zorgvuldig omgaan met de vragen en gegevens en betrokkenen bij dit onderzoek. Daarnaast zal ik alle gegevens die ik tegenkom vermelden en geen gegevens achterhouden. Ik zal loyaal zijn ten aanzien van mijn intervisiegroepje en helpen waar ik kan om te komen tot het realiseren van elkaars ambitie. Mijn praktijkopdracht mag na afloop openbaar gemaakt worden. Ik heb de vraagstelling van deze opdracht zelf bepaald en blijf eigenaar hiervan.

3.4 Tijdspad

Oktober	2010	afspraken betreffende MWidW
		2 clusters per week en registratie
November	2010	evaluatie afspraken
Januari	2011	literatuuronderzoek
Januari	2011	bespreking registratie
Februari	2011	bespreken consolideeroefening
Maart	2011	enquête
April	2011	na analyse terugkoppeling enquête
Maart/april	2011	observaties en interview
Mei	2011	terugkoppeling gegevens interview en observatie na analyse
Mei	2011	analyseren alle gegevens
Eind mei	2011	voorstellen doen ten aanzien van MWidW

Dit tijdspad is een streven, het kan zijn dat ik iets eerder of later met bepaalde onderzoeken begin omdat ik hierbij deels afhankelijk ben van de leerkrachten waar ik dit onderzoek mee doe.

22 september 2010, 12 januari 2011 en 13 april 2011 volg ik studiedagen georganiseerd vanuit Rezulto onderwijsadvies met als doel het woordenschatonderwijs te optimaliseren.

Hoofdstuk 4: Datapresentatie & Analyse

In dit hoofdstuk presenteer ik de data van mijn onderzoek en de daaraan verbonden analyses. Ik geef eerst de resultaten van de enquête, gevolgd door de resultaten van de interviews en observaties. Vervolgens voeg ik deze resultaten samen om op deze manier in hoofdstuk 5 tot een conclusie te komen.

4.1 Enquête

Ik heb de enquête gebruikt om erachter te komen in hoeverre de leerkrachten de basiscompetenties bezitten die nodig zijn voor het geven van het woordenschatonderwijs volgens de methode van MWidW. De vragen zijn beantwoord door 12 van de 13 leerkrachten. Ik heb voor een anonieme enquête gekozen om een onbevooroordeeld beeld te krijgen van het team. Daarnaast hoop ik te bewerkstelligen dat collega's eerlijk en vrijuit antwoord geven op de vragen en ik op die manier een realistisch beeld krijg.

Ik bespreek eerst de vragen die betrekking hebben op zaken die bij het geven van MWidW komen kijken. Vervolgens ga ik specifiek in op de vragen die betrekking hebben op de competenties.

Algemeen:

- *Vraag 9:* Ik ben tevreden over de manier van registratie.
1 persoon is echt tevreden over de manier van registratie.
- *Vraag 10:* Ik vind dat er teveel belang wordt gehecht aan het woordenschatonderwijs.

Twee collega's geven op deze vraag geen antwoord. Uit de enquête blijkt dus dat 10 collega's het belang van het woordenschatonderwijs wél inzien.

- *Vraag 11:* Ik zou een handiger opbergsysteem willen voor de woordclusters.

8 collega's zouden een handiger opbergsysteem voor de clusters willen.

Open vragen:

Daarnaast heb ik nog twee open vragen gesteld.

- *Vraag 12:* Welke omstandigheden zijn er te noemen die het voor jou makkelijker zou maken om te komen tot 20 woorden per week?

Vijf collega's antwoorden hierop 'geen', drie collega's geven aan meer tijd te willen hebben. Eén collega geeft aan dat een verwijzing in de handleiding naar al bestaande clusters handig zou zijn. Drie collega's beantwoorden de vraag niet.

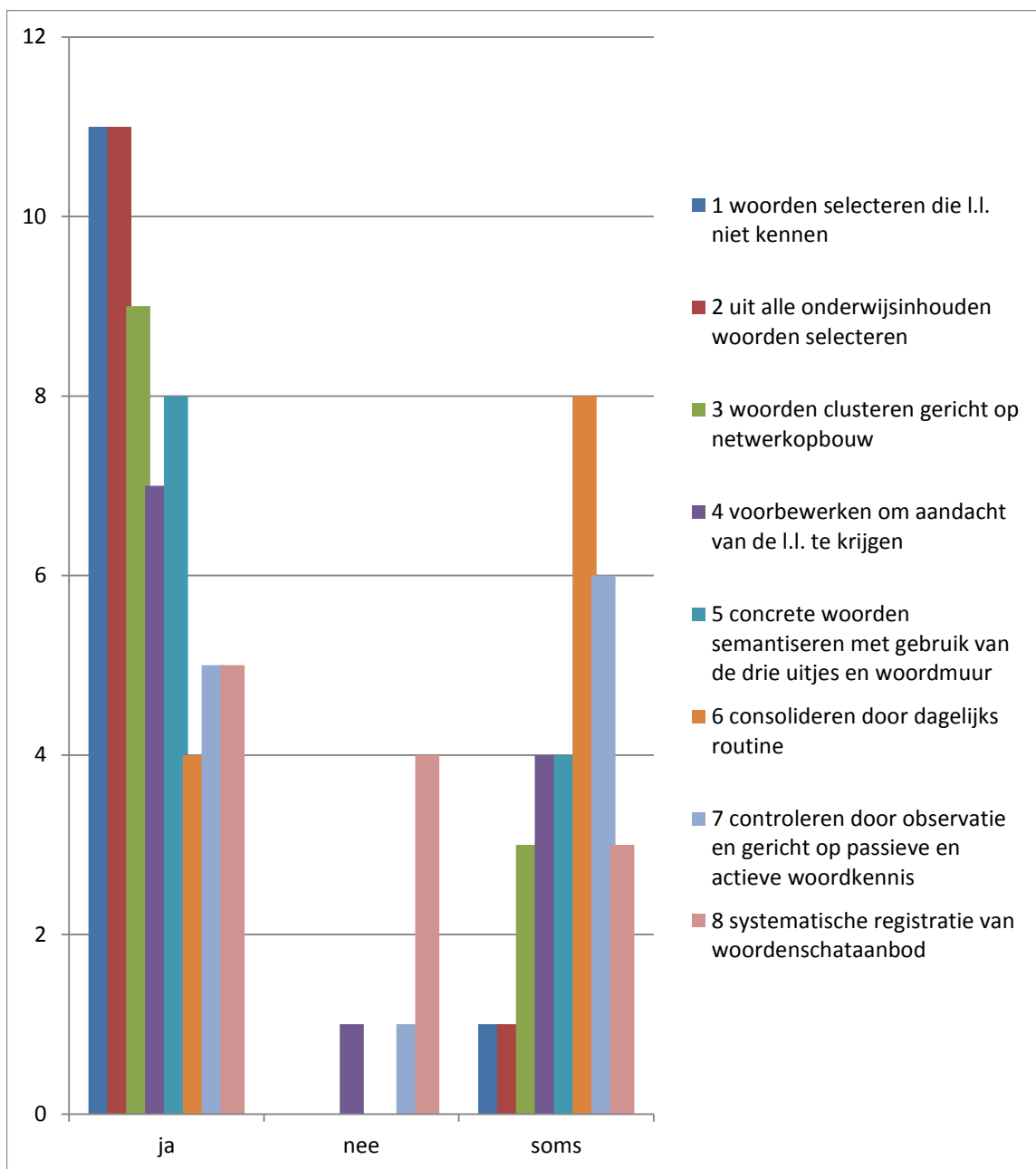
- *Vraag 13:* Is er nog iets dat je kwijt wilt met betrekking tot MWidW?

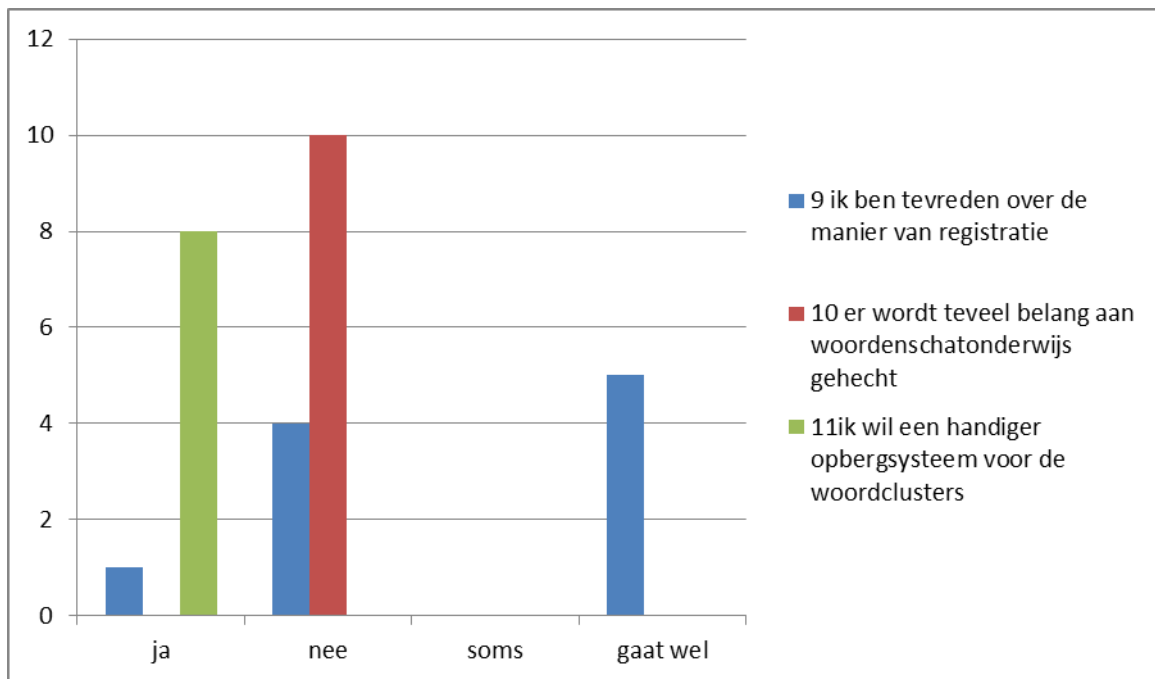
Hierop zijn verschillende antwoorden binnengekomen:

- Eén collega zou het prettig vinden als het hele team er voor gaat.
- Verenigen van het nuttige met het aangename.
- Het zou fijn zijn als het hele team op één lijn staat en er helemaal voor gaat.

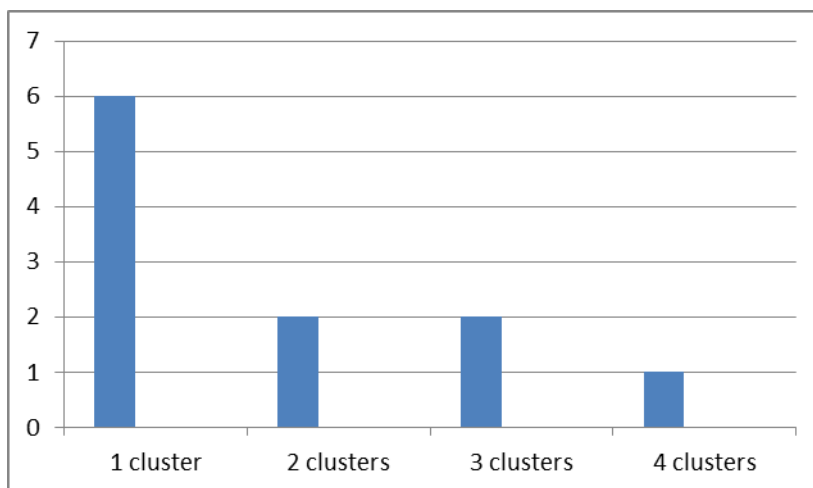
- Het observeren en registreren van passieve en actieve woordkennis is eigenlijk niet te realiseren.
- Ik mis delen van de theoretische opbouw van MWidW, heb niet deelgenomen aan de cursus.
- Ik bied ook veel losse woorden aan.
- Ik vind het heel belangrijk, maar er ontbreekt mij vaak de tijd om het goed te doen.
- Consolideren behoort nog niet tot mijn dagelijkse routine. Ik vind het moeilijk om te bepalen welke woorden geschikt zijn voor de groep. Ik vind het moeilijk om clusters te maken.

Uitkomsten enquête

14 Aantal aangeboden clusters

Competentievragen:

De vragen 1 tot en met 8 hebben betrekking op de basiscompetenties MWidW (zie bijlage 1). Deze competenties zijn onderverdeeld in een viertal gebieden. De hieronder genoemde uitkomsten zijn gebaseerd op de enquête en vertegenwoordigen daarom uitsluitend de mening van de respondenten zelf.

Woordselectie (vraag 1 t / m 3):

Elf leerkrachten clusteren en selecteren volgens het basisniveauschema. Naar eigen zeggen (puur op basis van de enquête) voldoen ze hiermee dus aan de competentie woordselectie.

Viertakt betreffende voorbereiden en semantiseren (4 en 5):

Respectievelijk zeven en acht leerkrachten voldoen aan deze competentie. Er zijn vier leerkrachten die deze competentie soms toepassen. Eén leerkracht bewerkt niet voor en voldoet daarom niet aan de competentie voorbereiden.

Viertakt betreffende consolideren en controleren (6 en 7):

Vier leerkrachten consolideren door dagelijkse routine, terwijl acht leerkrachten soms consolideren. Wat betreft het controleren zijn er vijf leerkrachten die controleren en zes die dit soms doen. Dit laat zien dat zowel de competentie consolideren als controleren door de meeste leerkrachten niet beheerst wordt. Eén leerkracht controleert niet.

Registreren (8):

Vijf van de teamleden registreren. Deze voldoen daarmee aan de basiscompetentie registreren. Vier leerkrachten registreren soms, bij hen is de competentie in ontwikkeling.

Kwantiteit (14):

Zes leerkrachten komen tot 1 cluster per week. Bij dezen zes leerkrachten zitten vier parttimers, die samen met hun collega wel tot 2 clusters per week in de groep komen. Daarnaast zijn er vijf collega's die 2 tot meer clusters per week aanbieden. Deze vijf collega's voldoen aan de basiscompetentie van het aanbieden van 2 clusters per week.

4.2 Observatie

Ik wilde op meerdere manieren bekijken of de collega's voldoen aan de basiscompetenties van MWidW. Naast de enquête heb ik daarom ook observaties verricht met behulp van een kijkwijzer MWidW Basisniveau. Deze observatie is uitgevoerd bij 8 leerkrachten.

Woordselectie	+	+/-	-	n.v.t.
-Selecteert woorden die leerlingen niet kennen	8			
-Selecteert woorden uit methoden en thema's	8			
Woorden clusteren				
-Gericht op netwerkopbouw	8			
Viertakt				
Vorbewerken				
-om aandacht te krijgen van leerlingen	6		2	
Semantiseren				
-van concrete woorden	8			
-met gebruik van de drie uitjes	6	2		
-waarbij betekenisrelaties met andere woorden scherp in beeld gebracht worden (web)	7		1	
-waarbij woorden zichtbaar in de klas komen (woordmuur)	7		1	
Consolideren				
-door oefeningen uit methoden	5	1		2
-door activiteiten bij een thema	6	2		
Controleren				
-door observatie	4	4		
-gericht op passieve en actieve woordkennis	4	4		
-gericht op korte termijn	6	2		
Registreren				
-door notities in methode of bij thema	3	2		3
In registratiesysteem	8			
Gemiddeld aanbod				
per week tussen 15 en 17 (nieuwe woorden) door	8			
-2 woordclusters per week	7		1	
-snel aanwijzen	8			
-kort uitleggen	8			

De getallen achter de vragen geven aan hoeveel leerkrachten volgens de kijkwijzer een bepaalde competentie respectievelijk goed, matig en niet beheersen.

De leerkrachten scoren volgens de kijkwijzer hoger op de competenties dan bij de enquête. Hierbij moet worden aangetekend dat bij 4 van de 12 leerkrachten die de enquête hebben ingevuld geen observatie is gedaan. Twee leerkrachten zijn nog niet geobserveerd omdat ze hier nog niet aan toe zijn. Bij beiden staat

MWidW op een laag pitje. Twee andere leerkrachten werken alleen op de woensdag en bieden niet regelmatig clusters aan. Omdat juist deze 4 niet zijn geobserveerd, kan dit de resultaten beïnvloeden.

Op blz. 41 voeg ik de resultaten van de enquête, het interview en de observatie samen om zo tot een heldere analyse te komen.

4.3 Interview

Naast de enquête en de observatie heb ik interviews uitgevoerd bij twaalf collega's. Enkele vragen die ik heb gesteld komen overeen met de vragen gesteld bij de enquête en met wat ik heb geconstateerd tijdens de observaties. Dit is gedaan om tot triangulatie te komen.

1. Wat is voor jou het belang van het geven van woordenschatonderwijs en dan met name MWidW?

- het vergroten van de woordenschat is het grootste belang (8x)
- het is een goede, pakkende manier, wat de basis is van een verdere ontwikkeling
- het belang is weggefallen door de taalmethode. Ik vind het aanbieden van woordenschatonderwijs volgens MWidW dubbelop.

2. In hoeverre lukt het jou om MWidW in te plannen in het rooster?

- goed (7x)
- redelijk (1x)
- moeizaam (4x)

3. Clusters maken; wat gaat goed, wat kan beter, wat voor woorden kies je?

- clusters maken gaat gemakkelijk (8x)
- ik maak geen clusters (1x)
- clusters maken vind ik moeilijk (1x)
- ik zie de clusters wel en bied ze aan, maar ik schrijf ze niet op (1x)
- ik wil proberen meer functiewoorden aan te bieden (2x)
- ik vind het moeilijk door gebrek aan lestijd (3x)
- ik kies woorden uit thema's of methoden, woorden die de kinderen niet kennen en die gericht zijn op netwerkopbouw (12x)

4. De woordmuur, wat gaat er goed, wat kan er beter?

- ik vind de woordmuur goed zoals hij is (5x)
- de letters zijn te klein om ze goed te kunnen lezen (2x)
- het is zinvol (2x)
- het zou schoolbreed hetzelfde zou moeten zijn (2x)
- de woordmuur is niet aantrekkelijk (1x)
- het is onduidelijk wanneer ik clusters moet wisselen (3x).

5. Hoe vaak consolideer je per week, hoe vaak zou je dit willen en met wat voor reden?

- dagelijks (3x)
- 2 keer per week (5x)
- 3 keer per week (1x)

- wisselt van 1 tot 4 keer per week (1x)
- ik consolideer niet (1x)

6. Op welke wijze vindt interactie plaats met de groep na het aanbieden van een woord?

- er wordt over gepraat, er wordt gereageerd op wat leerlingen zelf weten (8x)
- ik ga niet tot interactie over in verband met orde (2x)
- er is soms wel interactie en soms niet (2x)

7. Waar ben je trots op met betrekking tot MWidW?

- ik ben er trots op zijn dat ik veel nieuwe woorden aanbied (4x)
- het is leuk om verbanden te leggen, als je ziet dat ze het begrijpen
- kinderen vinden het leuk en zijn enthousiast
- leerlingen onthouden het
- ik ben er trots op dat ik het weer probeer
- ik ben trots op de school, het geeft iets positiefs
- de continuïteit, als het lukt
- ik ben trots op mijn woordmuur
- ik ben trots op de consolideeroefening die ik doe
- ik maak goede clusters (2x)

8. Hoe wordt het makkelijker voor het team om de gemaakte afspraken met betrekking tot MWidW na te komen?

- praktische hulp in de klas zou handig zijn (2x)
- laat de kinderen meehelpen
- het is goed om ermee bezig zijn, erover te praten in de lerarenkamer; de taalcoördinator en directeur zouden hier een rol in moeten spelen.
- het is goed om gebruik maken van bestaande clusters
- het is handig om 's ochtends te beginnen met het aanbieden van een cluster (3x)
- langs lopen zodat het ook echt gebeurt, je neus laten zien
- teambreed ermee bezig zijn (2x)
- inroosteren (3x)
- een thema of vak nemen waar je de woorden uithaalt
- erover praten waarom het niet lukt
- clusters op de gang hangen, wissellijst op gang
- een goed opbergsysteem
- meer samenwerken

9. Welke stap moet er genomen worden om MWidW te laten leven?

- er zijn nu stappen genoeg genomen, we zijn goed op weg (3x)
- bespreken in bouw en teamvergadering kan een belangrijke bijdrage leveren (5x)
- schoolkrant, op gang hangen zodat ouders weten waar je mee bezig bent
- teambreed dragen (2x)
- inroosteren
- bewustwording van het nut van het woordenschatonderwijs
- observaties zijn een stap in de goede richting

10. In hoeverre draagt MWidW volgens jou bij aan verbetering van de woordenschat?

- MWidW levert een grote bijdrage aan het woordenschatonderwijs (6x)
- het beklift beter, de leerlingen herkennen de woorden en herinneren ze (2x)
- de woordmuur is hierbij belangrijk (1x)
- de verbetering is onduidelijk (1x)
- de taalmethode (Taal Actief, Malmberg) is voldoende (1x)

11. Heb je behoefte aan meer kennis met betrekking tot MWidW?

- nee (11x)
- ja (1x)

12. Is het duidelijk wat de reden is van het aanbieden van clusters in plaats van allemaal losse woorden?

- ja, ik weet de reden van het aanbieden van clusters (het plaatsen in een netwerkje) (12x)
- op deze manier worden de woorden beter onthouden (toevoeging, 6x)

13. Wat vind je van het registratiesysteem?

- het registratiesysteem is goed zoals het is (4x)
- ik moet er nog aan wennen en moet er aan denken om het te doen (3x)
- het is handig dat je bij een ander kunt kijken (2x)
- een digitaal systeem zou handig zijn, waarbij je kunt zoeken op clusters of lessen (2x)
- ik vind het onnodig extra werk (1x)

14. Voldoet het materiaal om de clusters op te hangen?

- ja, het materiaal voldoet (11x).
- er is een kleurenprinter en dat maakt het makkelijker om plaatjes te printen (toevoeging, 1x)

15. Wat vind je van het systeem zoals het nu is, iedereen een eigen manier om clusters op te ruimen?

- het zou handiger zijn als iedereen het zelfde systeem zou hanteren (6x)
- maakt me niets uit (2x)
- misschien zou een whiteboard of prikbord (dat een aantal collega's wel hebben) handig zijn (1x)
- op de map schrijven wat erin zit (1x)
- evalueren en kiezen wat het handigste is (1x)

16. Heb je tips voor het opruimen van de clusters?

- lamineren zou handig zou zijn omdat je de clusters dan makkelijker kunt vinden (5x)
- op de map schrijven wat erin zit (3x)
- de map ook gebruiken (2x)
- een verwijzing in de methode dat er een cluster is aangeboden (1x)
- per thema opruimen (1x)

17. Controleer je of ze de woorden kennen?

- controleren door tussendoor te vragen (5x)
- controleren wel eens (4x)
- controleren niet (2x)
- n.v.t.

18. Wil je nog iets kwijt?

- de omgeving wordt steeds taalarmer, dat maakt het moeilijker
- woorden worden niet herhaald in het dagelijks leven
- iedereen in het team moet het doen
- een timemanagement dag zou goed zijn maar dan wel een praktische, net zoals de 1-zorgroute (2x)
- het is goed dat de taalcoördinator ermee bezig is
- de directeur zou een grotere rol moeten spelen (2x)
- leerlingen kunnen een actieve rol spelen in het woordenschatgebeuren, ze kunnen de leerkracht helpen herinneren de woorden aan te bieden
- ik vind het leuk om te doen, het is een goed systeem en de kinderen vinden het leuk
- nee (6x)

Competentievragen:

De vragen 3, 5, 13 en 17 hebben betrekking op de basiscompetenties MWidW (zie bijlage 1). Deze competenties zijn onderverdeeld in een viertal gebieden. De hieronder genoemde uitkomsten zijn gebaseerd op de interviewvragen en vertegenwoordigen daarom uitsluitend de mening van de respondenten zelf.

Woordselectie:

Alle leerkrachten kiezen woorden die leerlingen niet kennen, uit methoden of thema's en gericht op netwerkopbouw. Eén leerkracht biedt geen clusters aan en kiest voor de aanbidding van losse woorden. Alle leerkrachten op één na voldoen aan de competentie woordselectie en clustering.

Viertakt betreffende voorbereiden en semantiseren:

Deze vraag heb ik bij het interview niet gesteld.

Viertakt betreffende consolideren en controleren:

Er zijn drie collega's die dagelijks consolideren en vijf collega's die controleren door observatie en het stellen van vragen. Hieruit komt naar voren dat de competentie consolideren en controleren door het merendeel van de collega's niet beheerst wordt.

Registreren:

Volgens het interview voldoen alle collega's aan de competentie van systematische registratie.

Kwantiteit:

Deze vraag heb ik niet gesteld bij het interview, omdat ik uit de registratieformulieren kan zien hoeveel clusters er worden aangeboden.

Samenvatting

Uit het interview blijkt dat het belang van het woordenschatonderwijs niet onderschat wordt. Meer dan de helft van de collega's heeft geen moeite met het inplannen van MWidW. Daarnaast gaat het maken van de clusters meer van de helft van de collega's gemakkelijk af. Voor een aantal collega's is de woordmuur goed. Een aantal collega's geeft echter aan de letters te klein te vinden, of niet te weten wanneer de clusters gewisseld moeten worden. Hiermee wordt aangegeven dat de woordmuur een bespreekpunt is om hier duidelijkheid over te krijgen. Bij de meeste collega's (8) vindt er interactie met de groep plaats na het aanbieden van een woord. Bij een aantal collega's is het een bewuste keuze om dit niet altijd te doen. Elke collega is wel trots op iets met betrekking tot het aanbieden van MWidW. Om de afspraken na te komen en MWidW te laten leven wordt een aantal malen aangegeven dat erover praten in bouw- en teamvergadering een belangrijke bijdrage kan leveren. Daarnaast wordt het inroosteren of iedereen op dezelfde tijd ('s ochtends) ermee laten beginnen als idee aangedragen.

Collega's geven aan voldoende kennis in huis te hebben om MWidW te kunnen geven. Het registratiesysteem is voor een aantal collega's nog wennen, maar het wordt wel gebruikt. Het op school invoeren van een uniform systeem om clusters op te hangen wordt handig gevonden. Daarnaast wordt aangegeven dat een handigere manier voor het opruimen van de clusters prettig gevonden zou worden. Uit het interview blijkt dat collega's willen meedenken om MWidW op het lebertje te verbeteren.

4.4 Triangulatie

In dit hoofdstuk wil ik de verschillen en overeenkomsten laten zien tussen de antwoorden bij de enquête, de observatie en het interview (triangulatie). Aangezien het aantal respondenten bij elk onderzoek niet gelijk was, heb ik alle resultaten omgerekend naar percentages. Dit voorkomt dat een scheef beeld ontstaat. Verder wil ik hierbij wel aangeven dat twee leerkrachten nog niet geobserveerd wilden worden. Dit beïnvloedt de uitslag, zeker omdat bij een van deze leerkrachten MWidW op een laag pitje staat. Daarnaast werken twee andere leerkrachten slechts één dag in de week. Zij bieden geen clusters aan en zijn daarom ook niet geobserveerd.

	enquête	observatie	interview
Woordselectie			
Selecteert altijd woorden die leerlingen niet kennen	92%	100%	100%
Selecteert altijd woorden uit methoden en thema's	92%	100%	100%
Woorden clusteren			
Gericht op netwerkopbouw	75%	100%	84 %
Viertakt			
Voorbewerken: om aandacht te krijgen van de leerlingen	59%	75%	Niet gesteld
Semantiseren			
Van concrete woorden met gebruik van de drie uitjes en gebruik van de woordmuur	67%	88%	Niet gesteld
Consolideren			
Door dagelijkse routine	50%	n.v.t.	25 %
Door oefeningen uit methode of activiteiten (1 tot 4 keer per week	n.v.t	69%	67 %
Controleren			
Door observatie en gericht op passieve en actieve woordkennis	42%	50%	41,6%
Registreren			
Systematische registratie van woordenschaataanbod	42%	100%	100 %

Uit bovenstaand schema blijkt dat leerkrachten zich bij de enquête bij alle competenties behalve het consolideren lager inschatten dan wat uit de observaties en interviews naar voren komt. Ik kan dit verschil moeilijk verklaren. Verschillen tussen de observatie, het interview en de enquête kunnen de volgende redenen hebben. De enquêtevragen geven een algemeen beeld en de observatie is een momentopname. Verder heb ik bij de enquêtevragen niet kunnen doorvragen om duidelijkheid te krijgen. Dit heb ik wel kunnen doen bij de observatie en het interview.

Het verschil tussen de antwoorden op de registratievraag bij de enquête en bij de observatie en het interview komt doordat alleen de vaste leerkrachten van een groep de woorden en woordclusters registreren. Het gebeurt in elke groep maar niet door elke leerkracht. De competentie consolideren wordt bij minder dan de helft van de leerkrachten gedaan door dagelijkse routine. Hierdoor wordt duidelijk dat deze competentie niet gehaald wordt. De competentie controleren wordt door minder dan de helft van de leerkrachten gehaald en is een bespreekpunt.

Zowel bij de enquête als bij het interview heb ik gevraagd of de collega's nog iets kwijt wilden. Uit beide onderzoeksmethoden komen hierbij geen resultaten sterk naar voren.

Bij de woordregistratie komt naar voren dat alle leerkrachten registreren en dat nog niet elke groep komt tot de aanbieding van 2 clusters per week.

Ik heb toetsgegevens toegevoegd van de afgelopen 5 jaar (zie bijlage 2). Hierbij heb ik bekeken hoeveel kinderen er in de D/E zitten. In geen enkele groep is vooruitgang te zien door de jaren heen. In vergelijking met 2006-2007 (de laatst bewaarde gegevens) zijn de resultaten achteruitgegaan. Dit zie je terug in alle klassen. In 2006/2007 scoorde gemiddeld 16% van de leerlingen een D/E resultaat. In 2011 is dit gestegen naar een gemiddelde van 41%. In de conclusie (hoofdstuk 5) kom ik hier op terug.

Hoofdstuk 5: Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk breng ik eerst de onderzoeksgegevens met elkaar in verband, om zo te komen tot dieper gaande interpretaties en conclusies. Aan het eind van het hoofdstuk zal ik naar aanleiding van dit onderzoek enkele aanbevelingen doen.

De onderzoeksvraag:

Wat hebben leerkrachten nodig om te kunnen voldoen aan de eisen die *"Met Woorden in de Weer"* aan hen stelt?

5.1 Conclusies

Ik wil de conclusies bespreken aan de hand van de deelvragen die ik heb gesteld.

Ⓢ Welke competenties met betrekking tot MWidW bezitten leerkrachten al?

In hoofdstuk 4 heb ik de drie onderzoeken (enquête, interview en observatie) waar mogelijk samengevoegd, om zo tot een conclusie te kunnen komen.

↪ **Woordselectie en woordclustering:** vrijwel iedereen voldoet volgens de enquête aan deze competentie. Volgens de observatie en het interview geldt dit zelfs voor iedereen.

↪ **Viertakt voorbereiden:** 75% van de leerkrachten voldoet volgens de observatie aan deze competentie. Bij de enquête is dit 59%. Dit verschil kan verklaard worden doordat twee leerkrachten die het grootste deel van de week voor de groep staan niet geobserveerd zijn. Twee leerkrachten van de bovenbouw geven aan dat niet elk woord zich leent voor voorbereiden en dat het voorbereiden daar van afhangt.

↪ **Viertakt semantiseren:** Bij de observatie voldoet 88% aan de competentie semantiseren tegenover 69% bij de enquête. Dit verschil is vooral te wijten aan het niet gebruiken van de woordmuur bij een aantal collega's. Eén collega biedt wel clusters aan, maar maakt deze later en hangt ze niet of veel later op.

↪ **Viertakt consolideren:** Volgens de enquête voldoet 50% aan de competentie van het dagelijks consolideren. Volgens de interviews betreft dit 25% (dit komt neer op twee leerkrachten). De competentie dagelijks consolideren wordt dus door slechts twee leerkrachten gehaald en is daarmee een punt van aandacht voor het team. De enige verklaring die ik voor het verschil tussen de enquête- en interviewscores kan geven, is dat respondenten bij een anonieme enquête bij deze vraag blijkbaar eerder

geneigd zijn het wenselijke antwoord te geven. Kijken we bij de cijfers van 1 tot 4 keer per week consolideren, dan liggen de scores overigens hoger, namelijk respectievelijk 69% en 67%. Uit de interviews komt naar voren dat de meeste leerkrachten tweemaal per week consolideren en de parttimers eenmaal per week.

➤ **Viertakt controleren:** Gemiddeld de helft van de leerkrachten controleert. Het begrip controleren wordt echter niet door iedereen op een zelfde wijze geïnterpreteerd. Uit de interviews blijkt dat veel leerkrachten controleren door bij consolideeroefeningen te kijken of de leerlingen de woorden kennen. Bij geen enkele leerkracht worden toetsen afgenomen om te controleren. Deze competentie wordt door de helft van de leerkrachten niet gehaald en is dus een punt van aandacht.

➤ **Registreren:** Uit zowel de observaties als de interviews, en tevens uit de registratiegegevens (zie bijlage 3) blijkt dat iedereen registreert. Bij de enquête is dit een lager percentage. Dit komt doordat een aantal parttimers die alleen op de woensdag werken de woorden niet registreren. Het registreren gebeurt door de leerkracht die het vaakst voor de groep staat.

- Positieve punten: het merendeel van de leerkrachten beheerst al een aantal competenties van MWidW.
- Aandachtspunten: de woordmuur, het consolideren en het controleren. Het consolideren gebeurt door de meeste leerkrachten tweemaal per week.

Sommige leerkrachten bieden wel woorden aan, maar hangen ze niet aan de woordmuur op. Dit heeft als gevolg dat de leerlingen de woorden niet kunnen zien om ze te consolideren. Controleren door een toets gebeurt niet. Sommige leerkrachten geven aan te controleren door observatie. Op wat voor manier dit plaatsvindt, is nog onduidelijk.

Ⓢ Zien de collega's het belang in van MWidW?

Op één na alle collega's zien het belang in van het geven van MWidW. De collega die afwijkend heeft geantwoord vindt dat de taalmethode Taalactief (Malmberg, 2008) voldoende biedt met betrekking tot het woordenschatonderwijs. Wel ziet deze collega het belang van het woordenschatonderwijs in het algemeen. Daarnaast wordt MWidW door een aantal collega's een goede, pakkende manier geworden waarbij de woorden beter beklijven.

Ⓢ Wat moet er gebeuren om te komen tot afspraken met betrekking tot MWidW en wat is er nodig om het mogelijk te maken dat die afspraken worden nageleefd?

Uit het interview komen op deze deelvraag geen eenduidige antwoorden. Drie collega's lijkt het handig als iedereen 's ochtends begint met het aanbieden van een cluster. Dan is iedereen ermee bezig en gebeurt het ook. Twee collega's geven aan dat de directeur hierin een grotere rol zou moeten spelen. Dit kan bijvoorbeeld door rondlopen, kijken of het gebeurt en in de klassen kijken hoe het gaat. Drie collega's noemen het inroosteren een handige manier om te zorgen dat de woordclusters ook aangeboden worden. Dit laatste gebeurt bij sommige collega's ook al. Praktische hulp in de klas zou handig zijn, bijvoorbeeld in de vorm van een klassenassistent die de clusters maakt en plastificeert. Daarnaast wordt aangegeven dat het teambreed dragen van MWidW (iedereen doet mee) prettig zou zijn.

Om te zien wat er nodig is om ervoor te zorgen dat afspraken worden nageleefd, heb ik ook naar de schoolcultuur gekeken. Wat schoolcultuur betreft zie ik het team als rood (de Caluwé, 1998). Wanneer we iets doen, gebeurt dat met z'n allen. Met andere woorden: 'ik wil het wel doen, maar dan moet iedereen het doen'. De cultuur is ook rood. Bij rood probeert men zoveel mogelijk mensen te betrekken en te bereiken. Gedrag verandert als ze er iets voor terug krijgen. De beloning is bijvoorbeeld een kleurenprinter voor de clusters, een klassenassistent die de clusters eventueel kan plastificeren, een handiger registratiesysteem, een handiger opbergsysteem. Dit zijn voorwaarden die het makkelijker maken om te komen tot het naleven van afspraken.

Ⓢ Welke stappen moeten er genomen worden om het woordenschatonderwijs weer te laten "leven" onder de leerkrachten?

De belangrijkste uitkomst bij het interview is toch wel het bespreken van het woordenschatonderwijs in bouw- en teamvergaderingen. Een aantal leerkrachten geeft aan dat we nu al goed op weg zijn met de observaties en registratie. Daarnaast komt ook hier weer terug dat inroosteren en teambreed dragen belangrijk zijn in dit proces.

Ⓢ In hoeverre draagt MWidW bij aan verbetering van de woordenschat?

Zowel uit de enquête als uit het interview komt duidelijk naar voren dat MWidW een grote bijdrage kan leveren aan het woordenschatonderwijs. De woordmuur wordt als belangrijk ervaren. Door het clusteren bekijken de woorden beter, ze worden beter onthouden. Slechts één collega geeft aan dat de Taalmethode (TaalActief, Malmberg, 2008) voldoende is. Daarnaast geeft één collega aan dat het onduidelijk is wat de verbetering is. Deze onduidelijkheid heeft naar mijn mening tevens te maken met het feit dat er niet getoetst wordt.

Ⓢ Wat hebben de collega's nodig om met MWidW te kunnen werken?

Tijdens de interviews geven slechts drie collega's aan meer leestijd te willen hebben. Deze collega's geven ook aan MWidW moeizaam in te kunnen plannen. Een aantal collega's zou het helpen als het hele team ervoor zou gaan.

Wat gaat er al goed?

Een aantal voor het geven van MWidW benodigde competenties is al bereikt. Leerkrachten registreren en de woordmuur speelt bij een aantal collega's weer een belangrijke rol in het woordenschatonderwijs. De leerkrachten staan open voor gesprekken en observaties. Er heerst een positieve, meewerkende sfeer waarin gepraat kan worden over wat lukt en niet lukt. Leerkrachten die het aanbieden van woordclusters (nog) niet lukt, worden hier niet op aangekeken. Een aantal leerkrachten is trots op de clusters die ze aanbieden, de woordmuur, het enthousiasme van de leerlingen. Uit de registratieformulieren blijkt een vooruitgang bij het aantal aangeboden clusters en woorden.

5.2 Eindconclusie

De leerkrachten vinden de methode van MWidW een goede methode en geven aan genoeg kennis te bezitten om volgens de methode te werken. Echter, gekeken naar de voor het geven van MWidW noodzakelijke basiscompetenties (bijlage 1) heeft nog geen enkele leerkracht alle competenties onder de knie. Hieruit blijkt dat meer informatie geven noodzakelijk is. Vooral de woordmuur, consolideren en controleren gebeurt niet op de manier zoals beschreven in de literatuur (hoofdstuk 2). Het dagelijks consolideren waarbij de woorden zichtbaar op de woordmuur in de klas aanwezig zijn is noodzakelijk om het woord in het geheugen te krijgen (Nulft & Verhallen, 2002).

Over het controleren wordt wisselend gesproken. Bij geen enkele leerkracht gebeurt dit schriftelijk. Controleren is de laatste stap van de viertakt, waarin wordt nagegaan in hoeverre de leerlingen de woorden kennen (zie hoofdstuk 2). Door het controleren weet een leerkracht of de leerlingen het woord daadwerkelijk kennen. Doordat dit niet gebeurt, is het moeilijk te evalueren wat het woordenschatonderwijs voor de leerlingen kan betekenen.

In relatie tot passend onderwijs moeten deze onderdelen van de Viertakt niet onderschat worden. Voorbeelden van het omgaan met beperkingen: slechthorende kinderen hebben baat bij visuele ondersteuning, de woordmuur, een tolk die met gebarentaal de woorden uitlegt. Slechtziende kinderen hebben baat bij het semantiseren, het consolideren en het controleren.

Uit een onderzoek van Bulters en Vermeer (2006) blijkt dat coaching van de leerkrachten noodzakelijk blijft. Ondanks een intensieve 2-daagse MWidW-training door Nulft & Verhallen (2002) blijkt dat geen enkele leerkracht het vereiste basisniveau haalt. Op het lebertje kom ik tot dezelfde conclusie. Op het lebertje is een aantal jaar geen begeleiding geweest met betrekking tot het begeleiden van de leerkrachten.

Uit de toetsresultaten blijkt geen verbetering van de woordenschatresultaten. In alle groepen zijn er meer leerlingen die een D/E-score hebben. Hierbij wil ik de kanttekening maken dat de leerlingpopulatie veranderd is en het lebertje de laatste jaren meer leerlingen met een taalachterstand krijgt aangemeld. Op het lebertje is hier niet op ingesprongen door meer woordenschatonderwijs aan te bieden.

5.3 Aanbevelingen

Door het geven van aanbevelingen kom ik tot het beantwoorden van mijn hoofdvraag: Wat hebben leerkrachten nodig om te kunnen voldoen aan de eisen die MWidW aan hen stelt.

- Het is mijns inziens noodzakelijk het woordenschatonderwijs volgens de methode van MWidW regelmatig te bespreken en te evalueren op bouwvergaderingen en teamvergaderingen. Over een aantal punten dient duidelijkheid verkregen te worden. Dat zijn de woordmuur, consolideren en controleren. Daarnaast is het belangrijk de toetsgegevens te evalueren, zodat het duidelijk wordt waar we staan wat resultaten betreft, en wat we willen bereiken.
- Uit het onderzoek blijkt dat vooral de onderbouw weinig moeite heeft met de eisen die MWidW stelt. Een supporter in de bovenbouw die het woordenschatonderwijs een aantal malen per jaar inbrengt op de vergadering zou handig zijn voor het implementatieproces.
- Verbetering van een aantal voorwaarden die het makkelijker maken om aan de eisen die MWidW stelt te voldoen (opruimen clusters, registratiesysteem).
- Een aantal collega's geeft aan het inplannen van MWidW moeilijk te vinden. Ook geeft een aantal collega's aan een timemanagement studiedag op prijs te stellen. Dit zou een belangrijke stap kunnen betekenen in het voldoen aan de voorwaarden die MWidW aan hen stelt.
- Collega's die de MWidW-studiedagen gemist hebben, moeten de mogelijkheid krijgen deze alsnog te volgen.
- Het is belangrijk dat de directeur belangstelling toont voor de verandering en het proces waar de collega's zich in bevinden. Hiermee wordt getoond dat er begrip is voor het feit dat dit proces sommigen moeite kost. Hiernaast is het belangrijk waardering te tonen voor de verbeteringen die behaald worden.

5.4 Samenvatting

- Bespreken opruimen van de clusters met werkgroepje om zo makkelijker clusters terug te kunnen vinden
- Bespreken woordmuur
- Bespreken consolideren
- Bespreken controleren
- Overleg met ICT-coördinator over handiger registratiesysteem
- Doorgaan met twee clusters per week voor iedereen (meer mag uiteraard)
- Timemanagement studiedag (in de toekomst, niet volgend jaar)
- MWidW regelmatig bespreken bij bouw- en teamvergaderingen
- Aandacht geven aan MWidW in schoolkrant (bespreekpunt directie)
- Woorden op gang hangen (bespreekpunt directie)
- Een supporter voor de bovenbouw
- MWidW-cursus voor leerkracht(en) die deze cursus nog niet hebben gevolgd
- Bespreken toetsresultaten van de afgelopen 5 jaar
- Duidelijkere aanwezigheid directie door interesse te tonen, het afleggen van klassenbezoeken en MWidW vaker op de agenda zetten om te bespreken en evalueren.

5.5 Reflectie op het onderzoek

Ik ben tevreden over hoe het onderzoek is gegaan. Alle leerkrachten wilden meewerken aan de enquêtes en de interviews. Ook heb ik veel leerkrachten kunnen observeren, op twee na. Eén leerkracht die een tijdelijke stop had wat betreft het aanbieden van de woordclusters heeft inmiddels aangegeven dat ik nu bij haar langs mag komen. De andere leerkracht staat er in het nieuwe schooljaar voor open. De resultaten die uit het onderzoek naar voren komen zijn duidelijk en daardoor ben ik mijns inziens tot goede aanbevelingen gekomen. Ik heb niet eerder een onderzoek gedaan en de hoeveelheid werk die het met zich meebrengt is me wel tegengevallen. Naarmate het onderzoek vorderde kwam ik steeds meer zaken tegen die ik eigenlijk in mijn onderzoek wilde betrekken. Op een gegeven moment realiseerde ik me dat ik het moest houden bij de hoofdvraag en deelvragen, en later altijd meer informatie zou kunnen gebruiken als ik dat zou willen. Ik heb inmiddels de analyse en aanbevelingen aan de directeur laten lezen en deze is het eens met de aanbevelingen. Hij heeft wel steeds achter het onderzoek gestaan, maar toonde gedurende het onderzoek weinig belangstelling, wat me teleurstelde. Ik ben zelf steeds degene geweest die aangaf om een onderdeel van MWidW te bespreken op teamvergaderingen. Hij heeft aangegeven dat dit een zwak punt van hem is dat voor verbetering vatbaar is. Het lebertje is in januari 2011 begonnen met het invoeren van groepsplannen voor rekenen en de directeur wil het schooljaar 2011-2012 beginnen met het invoeren van groepsplannen voor het woordenschatonderwijs. Dit geeft me het gevoel dat ik met dit onderzoek een duidelijke vooruitgang heb geboekt.

5.6 Reflectie op het proces

Uit de leerstijltest van Kolb (1984) kwam naar voren dat ik een doener ben. *Een doener wil graag directe ervaring opdoen, problemen oplossen die zo concreet mogelijk zijn.* Het feit dat ik een doener ben, is voor mij een valkuil. Wanneer ik merk dat het opruimen van de clusters een probleem vormt, wil ik dit het liefste nog dezelfde week verbeteren. Juist door deze kennis ben ik bewuster bezig geweest met langer nadenken voordat ik tot actie overging. Ik heb geleerd geduld te hebben en eerst alle onderzoeksgegevens te verzamelen, te analyseren en van daaruit te kijken welke aanbevelingen nodig zijn om tot verbetering te komen. Een aantal zaken zou ik anders doen. Zo heb ik de enquête anoniem gedaan. Dit heeft als gevolg dat ik niet kan kijken wie er wat heeft geantwoord op een bepaalde vraag. Hierdoor heb ik de enquête niet goed kunnen vergelijken met de observaties en het interview. Daarnaast bevatte de enquête vragen die ik achteraf niet duidelijk vond en die ik daarom heb weggelaten uit het onderzoek. Ik zou bij een volgend onderzoek ook beter nadenken hoe ik alles wil analyseren. Vooral het analyseren van het interview heeft me veel tijd gekost omdat er veel verschillende antwoorden werden gegeven.

Aan de andere kant ben ik wel blij met de gegevens die het interview heeft opgeleverd. Ik heb het idee dat de leerkrachten het gevoel hadden dat er eindelijk een keer naar ze geluisterd werd met betrekking tot MWidW. Dat is voor mij een duidelijke meerwaarde geweest.

Het onderzoek is nog niet afgerond. Na het uitvoeren van de aanbevelingen, waarmee volgend jaar wordt begonnen, zal blijken of ik de resultaten goed heb geanalyseerd. Ik realiseer me dat dit een volgende stap is en dat het implementeren van de aanbevelingen en het evalueren daarvan belangrijke stappen zijn om dit onderzoek te doen slagen.

5.7 Reflectie op mezelf

Zowel de modules als het onderzoek hebben mij veranderd en hebben mijn competenties verbeterd. In het begin begreep ik eigenlijk niet wat er zo moeilijk was aan het geven van twee clusters per week. Daarnaast had ik in het begin onbewust ook een ongeduldig gevoel, ik vond dat iedereen zich maar aan de afspraken moest houden. Dit is door alle gevolgde modules veranderd. Ik heb geleerd te kijken naar wat voor team we hebben, hoe je een team kunt benaderen. Daarnaast heb ik geleerd rekening te houden met de mentale modellen van een collega. Ik wil de reflectie op mezelf aan de hand van een aantal competenties bespreken.

Andragogisch competent: Door het uitvoeren van zowel observaties als het afnemen van de interviews vind ik mezelf competenter geworden in het begeleiden van volwassenen. Ik ben leeg de interviews ingegaan om een duidelijk beeld te krijgen van de manier waarop de leerkrachten tegen de

MWidW-methode aankijken. Daarnaast heb ik de observaties op een positieve manier besproken en aandacht geschonken aan wat goed gaat.

Methodologisch competent:

Ik heb toetsgegevens verzameld om een trendanalyse te kunnen maken, in dit opzicht vind ik dat er bij mij verbetering is gekomen wat betreft deze competentie.

Beheersmatig competent:

Ik heb een digitaal registratiesysteem opgezet om de woordclusters en de losse woorden van elke groep te registreren. Hier wordt door alle leerkrachten gebruik van gemaakt. Ik heb gezorgd dat alle leerkrachten de bij de MWidW-methode behorende boeken weer in de klas hebben door deze waar nodig weer aan te vullen. Wat deze competentie betreft zie ik een verbetering.

Organisatorisch competent:

Ik heb samen met het team de afspraken met betrekking tot MWidW op papier gezet en overleg gevoerd met de directie en het team.

Innovatief competent:

Ik heb de kennis die ik heb opgedaan tijdens de extra studiedagen die ik heb gevolgd voor MWidW met het team gedeeld. Ik heb overleg gevoerd met de directie om de aanbevelingen die ik heb gedaan uit te voeren. Daarnaast heb ik voorstellen gedaan om te komen tot nascholing voor leerkrachten die de cursus MWidW niet hebben gevolgd.

Competent in het samenwerken met externen:

Ik heb ouders van mijn eigen groep de woordmuur en het doel van de woordmuur uitgelegd. Daarnaast is het een van mijn aanbevelingen om in de schoolkrant ouders te laten weten waar we met betrekking tot MWidW mee bezig zijn.

Competent in zelfreflectie en ontwikkeling:

Ik ben met een onderzoek begonnen en heb hierdoor het belang van allerlei zaken die daar mee te maken hebben ingezien. Het belang van luisteren naar leerkrachten met betrekking tot een verandering, het analyseren van toetsresultaten, het aanbieden van meer informatie met betrekking tot een verandering. Daarnaast heb ik geleerd om bij het gebruik van de interviewvorm de volgende keer goed na te denken over hoe ik de resultaten allemaal in kaart breng, zodat het voor een ander overzichtelijk en begrijpelijk is.

Ik wil in de toekomst vaste afspraken in de agenda om het woordenschatonderwijs te bespreken in de teamvergadering. Ik heb nu uit ervaring geleerd dat losse, mondelinge afspraken niet werken omdat het dan vergeten wordt.

Verwachting:

Ik verwacht dat de ontwikkeling van mijn competenties zich doorzet omdat ik op een andere manier met gegevens en collega's omga. Het is een proces dat gestart is en dat ik in mijn ontwikkeling tot IB-er verder wil uitbreiden.

Mijn volgende stap in de ontwikkeling van mijn competenties zal zijn dat ik verder ga met waar ik mee bezig ben en af en toe deze competenties erbij pak om te zien hoe zich dat ontwikkelt. Concreet betekent dit dat ik verder ga met het analyseren van toetsresultaten, observaties uitvoer, het woordenschatonderwijs op de agenda zet en bespreek met het team. Daarnaast is voor mij een hele belangrijke competentie om regelmatig te reflecteren op deze competenties. Hoe sta ik ervoor, ontwikkel ik mezelf nog? Terugkijkend ben ik wel trots op wat ik bereikt heb wat betreft competenties en mijn onderzoek. In mijn POP ga ik hierop uitgebreider in.

Literatuurlijst:

- Ahlers, A. & Mortel, K. (2007) Aanvankelijk technisch lezen, Amersfoort: CPS
- Beck, I., McKeown, M. & Kucan, L. (2010) Veel gestelde vragen over woordenschatonderwijs, Helmond: Onderwijs maak je samen
- Berg, I. Kim & Peters, S. (2005) Oplossingsgericht coachen, New York: Norton & Company Inc.
- Boerman, R. (2008) Ethische uitgangspunten bij praktijkonderzoek, notitie Fontys OSO Master SEN.
- Bonset, H. & Hoogeveen, M. (2010) Woordenschatontwikkeling in het basisonderwijs, Enschede: SLO
- Bulters, I. & Vermeer, A. (2007) Leerkrachtvaardigheden en woordenschatonderwijs: het effect van training op leerkrachtgedrag en leerlingprestaties. Toegepaste taalwetenschap, (77), 9-19
- Franke, R. (2008) Passend inclusief onderwijs: doen, Antwerpen-Apeldoorn: Garant
- Graves, M.F. (2006) The vocabulary book, learning and instruction, New York: Teacher's college Press
- Harinck, F. (2010) Basisprincipes praktijkonderzoek Antwerpen-Apeldoorn: Garant
- Huizinga, H (2005) Taal & Didactiek woordenschat, Groningen/Houten: Wolters Noordhoff
- Lingsma, M. (2009) Aan de slag met teamcoaching. Barneveld: Nelissen
- Nulft, D. & Verhallen, M. (2002) MWidW, Bussum: Coutinho
- Nulft, D. & Verhallen, M. (2009) Meer en beter woorden leren, Bussum: Coutinho
- Verhallen, M. & Verhallen, S.(1994) Woorden leren, woorden onderwijzen, Hoevelaken: CPS

- Vernooy, K. (2007) Goede Woordenschat, Utrecht: Projectbureau Kwaliteit
- Vernooy, K. (2002) Een goede woordenschat: de basis voor een geslaagde schoolloopbaan. JSW, 87 nr. (10), p. 38-41
- Vernooy, K. (2007) Effectief leesonderwijs nader bekeken, Utrecht: Projectbureau Kwaliteit

Bijlage 1: competentielijst

Competentie	Basisniveau
Woordselectie Selecteren Clusteren	Woorden Selecteren - die leerlingen niet kennen - uit methodes en thema's Woorden Clusteren - gericht op netwerkopbouw
Viertakt Voorbewerken Semantiseren	Voorbewerken - om aandacht te krijgen van leerlingen Semantiseren - van concrete woorden - met gebruik van de drie uitjes - waarbij betekenisrelaties met andere woorden scherp in beeld gebracht worden (woordwebben) - waarbij woorden zichtbaar in de klas komen (woordmuur)
Viertakt Consolideren Controleren	Consolideren - door oefeningen uit methoden - door activiteiten bij een thema Controleren - door observatie - gericht op passieve en actieve woordkennis - gericht op korte termijn
Registreren Leerkrachniveau	Registreren - door notities in methode of bij thema - door bewaren van lesvoorbereiding
Kwantiteit	Gemiddeld aanbod per week tussen de 15 en 17 (nieuwe) woorden aanleren (600-700 per jaar), op verschillende manieren: - door 2 woordclusters per week - door snel aanwijzen - door kort uitleggen

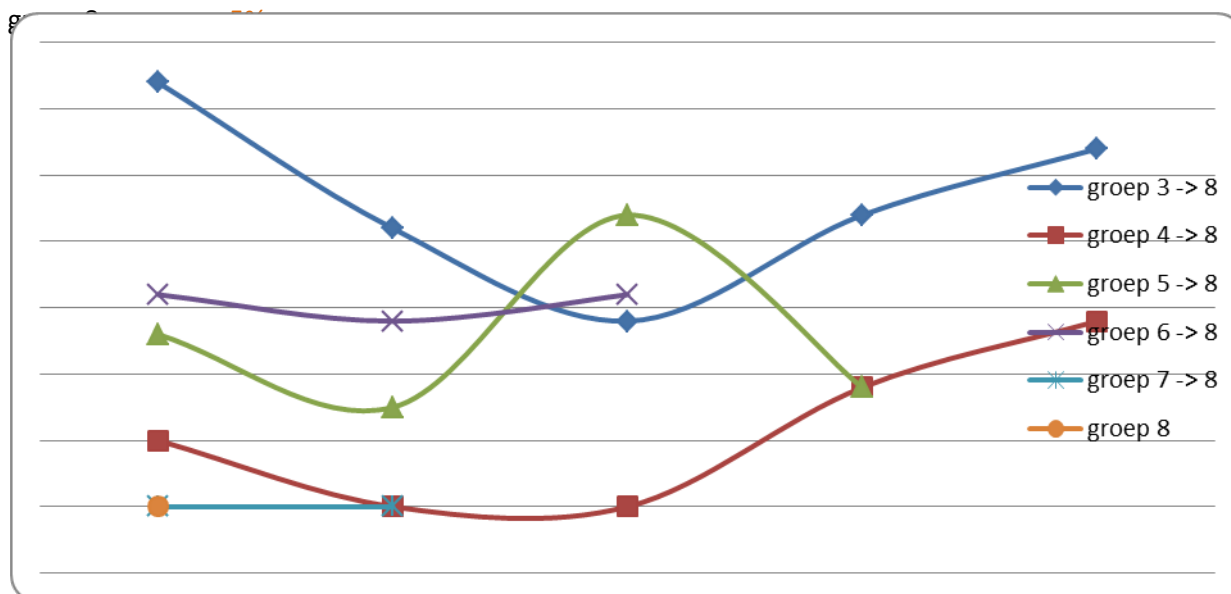
Competentie	Ervaren niveau
Woordselectie Selecteren Clusteren	Woorden selecteren • die leerlingen niet kennen en wel nodig hebben om het onderwijs te kunnen volgen • uit alle onderwijsinhouden • met variatie Woorden clusteren • gericht op netwerkopbouw en het ontwikkelen van kennisstructuren
Viertakt Voorbewerken Semantiseren Consolideren Controleren	Voorbewerken • om aandacht te krijgen van leerlingen, om woorden te kunnen aanhalen in het (woord)kennisnetwerk van leerlingen Semantiseren • van concrete en abstracte woorden • met flexibel gebruik van de drie uitjes • gericht op oppervlakkige en diepe woordkennis • met een interactieve verwerking • waarbij betekenisrelaties met andere woorden scherp in beeld gebracht worden (woordwebben) • woorden zichtbaar in klas (woordmuur) Consolideren • door gebruik te maken van alle onderwijsactiviteiten • door bewust omgaan met eigen taalgebruik • door dagelijkse routine • met variatie Controleren • door observatie en toetsen • gericht op passieve en actieve woordkennis • gericht op oppervlakkige en diepe woordkennis • gericht op korte en middellange termijn
Registreren Leerkrachtniveau Leerlingniveau	Registreren • door systematische registratie van woordenschataanbod • door systematische registratie van leerlingresultaten
Kwantiteit	Gemiddeld aanbod Per week 20 (nieuwe) woorden aanleren (800 per jaar), op verschillende manieren: • door 4 woordclusters per week • door snel aanwijzen • door kort uitleggen

Competentie	Excellent niveau
Woordselectie Selecteren Clusteren	Woorden selecteren • die leerlingen niet kennen en wel nodig hebben om het onderwijs te kunnen volgen • uit alle onderwijsinhouden • met variatie • gericht op differentiatie Woorden clusteren • gericht op netwerkopbouw en het ontwikkelen van kennisstructuren • gericht op differentiatie
Viertakt Voorbewerken Semantiseren	Voorbewerken • om aandacht te krijgen van leerlingen • om woorden te kunnen aanhaken in het (woord)kennisnetwerk van leerlingen Semantiseren • van concrete en abstracte woorden • met flexibel gebruik van de drie uitjes • gericht op oppervlakkige en diepe woordkennis • met een interactieve verwerking • waarbij betekenisrelaties met andere woorden scherp in beeld gebracht worden (woordwebben) • waarbij woorden zichtbaar in de klas komen (woordmuur) • gericht op differentiatie
Viertakt Consolideren Controleren	Consolideren • door gebruik te maken van alle onderwijsactiviteiten • door bewust om te gaan met het eigen taalgebruik • door dagelijkse routine • met variatie • gericht op differentiatie Controleren • door observatie en toetsen • gericht op passieve en actieve woordkennis • gericht op oppervlakkige en diepe woordkennis • gericht op korte en middellange termijn • gericht op differentiatie

Registreren Leerkrachtniveau Leerlingniveau	Registreren • door systematische registratie van woordenschaataanbod gericht op de doorgaande lijn en de overdracht naar collega's • door systematische registratie van leerlingenresultaten • door in midden-en bovenbouw gebruik te maken van een woordleerschrift
Kwantiteit	Gemiddeld aanbod Per week tussen de 20 en 23 (nieuwe) woorden aanleren (800-900 per jaar), op verschillende manieren: • door 5 woordclusters per week • door snel aanwijzen • door kort uitleggen

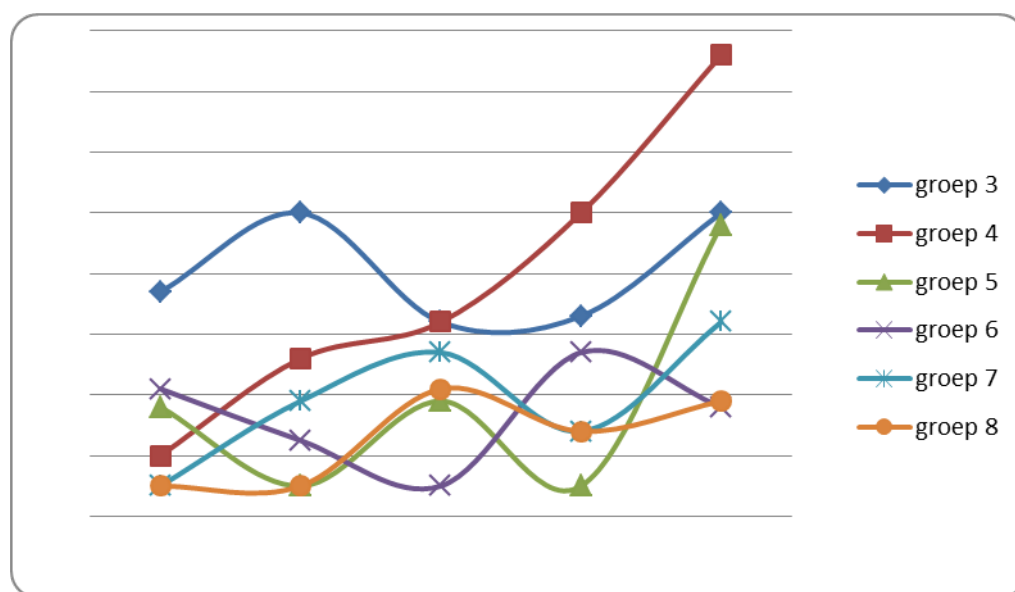
Bijlage 2: Toetsgegevens van het Iebertje door de jaren heen: Hoeveel kinderen zitten er in de D/E?

	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011
groep 3 -> 8	37%	26%	19%	27%	32%
groep 4 -> 8	10%	5%	5%	14%	19%
groep 5 -> 8	18%	13%	27%	14%	
groep 6 -> 8	21%	19%	21%		
groep 7 -> 8	5%	5%			

Bij de volgende grafiek heb ik gekeken naar de resultaten van de verschillende groepen door de jaren heen. Het resultaat is af te lezen in de grafiek. Lezend van boven naar beneden worden de resultaten gevolgd van alle groepen 3 door de jaren heen. Dit komt overeen met de onderstaande grafiek. Daarnaast is de tabel diagonaal te lezen, waarbij de ontwikkeling van 1 specifieke groep door de jaren heen wordt gevolgd. Dit komt overeen met de bovenstaande grafiek.

	groep 3	groep 4	groep 5	groep 6	groep 7	groep 8
2006-2007	37%	10%	18%	21%	5%	5%
2007-2008	50%	26%	5%	13%	19%	5%
2008-2009	32%	32%	19%	5%	27%	21%
2009-2010	33%	50%	5%	27%	14%	14%
2010-2011	50%	76%	48%	18%	32%	19%

Bijlage 3: Registratie aantal clusters en losse woorden per week

[illegible]

Bijlage 4: Interviews

Interview: 1

1 Wat is voor jou het belang van het geven van woordenschatonderwijs en met name MWidW?

Het vergroten van de woordenschat.

2 In hoeverre lukt het jou om MWidW in te plannen in het rooster?

Lastig, per keer bekijken, wanneer komt het uit. Vooral het consolideren is lastig.

3 Clusters maken - wat gaat goed, wat moet beter, welke woorden kies je?

Het gaat goed, duidelijk, woorden uit de lessen.

4 Woordmuur - wat gaat goed, wat moet beter?

De woordmuur is handig, ze kunnen er steeds op kijken

5 Consolideren - hoe vaak per week, hoe vaak zou je dit willen, met wat voor reden?

Consolideren gebeurt nu 2 keer per week, ik zou het elke dag willen maar het schiet erbij in. De reden om het te doen is dat ze beter onthouden.

6 Op welke wijze vindt interactie met de groep plaats na het aanbieden van een woord?

De leerlingen worden betrokken bij de les door het voorbereiden en het nabespreken.

7 Waar ben je trots op met betrekking tot MWidW, wat gaat er goed?

Ik ben trots als de leerlingen woorden actief gebruiken, dat is een succeservaring.

8 Hoe denk je dat het makkelijker wordt voor het team om de afspraken van 2 clusters per week en een aantal losse woorden na te kunnen komen, wat zou het team helpen?

Het is goed om het aan het begin van het jaar in te plannen in het rooster, het is heel krap allemaal, een beter planning is belangrijk.

9 Welke stap vind jij dat er genomen moet worden om MWidW te laten leven onder het team?

Het is belangrijk in gesprek te blijven, regelmatig komen kijken en wat jij nu doet. (observaties)

10 In hoeverre draagt MWidW volgens jou bij aan verbetering van de woordenschat?

De clustervorming is heel belangrijk in tegenstelling tot losse woorden. Ik maak van woorden van Taal-actief vaak een cluster omdat ze daar meer aan hebben en het logischer is.

11 Heb je behoefte aan meer kennis met betrekking tot MWidW?

Nee, als ik het niet weet dan kijk ik in het boekje.

12 Is het voor jou duidelijk wat de reden is voor het aanbieden van clusters in plaats van allemaal losse woorden?

Ja, het wordt aan een netwerkje gehangen, het wordt beter onthouden.

13 Wat vind je van het registratiesysteem, wat zou je anders willen?

Dat is bij mij een zwak punt, ik vergeet het gewoon op te schrijven, je moet het gewoon doen. Ik zou een secretaresse willen, maar ja, die willen we allemaal wel.

14 Voldoet het materiaal om de clusters op te hangen of zou je ander materiaal willen hebben?

Wordt woensdag besproken

15 Wat vind je van het systeem zoals het nu is, iedereen heeft zijn eigen manier om clusters op te hangen, A3, A4, etc.?

Woensdag bespreken

16 Heb je tips voor het opruimen van de clusters?

Woensdag bespreken

17 Controleer je of ze de woorden kennen?

Ik controleer het door quizvragen te stellen. Passief en actief, dit vinden ze erg leuk.

18 Wil je zelf nog iets kwijt?

Goed systeem, de kinderen vinden het leuk.

Interview: 2

1 Wat is voor jou het belang van het geven van woordenschatonderwijs en met name MWidW?

Het vergroten van de woordenschat, je merkt dat er steeds meer kinderen binnenkomen met een lage woordenschat. Daarnaast vind ik het ook heel leuk om te doen.

2 In hoeverre lukt het jou om MWidW in te plannen in het rooster?

Gaat prima, zit er ingebakken. Misschien komt het door het thematische werken maar het gaat goed zo.

3 Clusters maken - wat gaat goed, wat moet beter, wat voor woorden kies je?

Het aanbieden van de clusters gaat goed, er worden ook veel aangeboden. Het consolideren zou beter moeten. Ik kies woorden uit de thema's gericht op uitbreiding.

4 Woordmuur - wat gaat goed, wat moet beter?

De woordmuur staat gezellig in de klas. De kinderen kijken er naar, vinden het leuk. Het is belangrijk de plaatjes in kleur op te hangen. Ik vind mijn woordmuur er mooi uitzien.

5 Consolideren - hoe vaak per week, hoe vaak zou je dit willen, met wat voor reden?

Ik probeer het elke dag te doen maar het lukt niet altijd. Aan het einde van een thema verzin ik een verhaal waarin alle woorden fout voorkomen, dat vinden ze erg leuk. Ik doe ook dramaspelletjes met de woorden.

6 Op welke wijze vindt interactie met de groep plaats na het aanbieden van een woord?

Het komt terug in het spel van de kinderen. Ze spelen het na en daar speel ik op in. Woorden komen terug als ze aan het spelen zijn.

7 Waar ben je trots op met betrekking tot MWidW, wat gaat er goed?

De hoeveelheid woorden die ik aanbied, daar ben ik trots op, en de woordmuur.

8 Hoe denk je dat het makkelijker wordt voor het team om de afspraken van 2 clusters per week en een aantal losse woorden na te kunnen komen, wat zou het team helpen?

Meer samenwerken, ik weet niet of dat haalbaar is maar het helpt bij de kleuters dat we samen clusters maken, dit scheelt werk. Volgens mij is het voor ons makkelijker om dit te doen. De

bovenbouw heeft meer tijdsdruk met andere vakken. Het zou ook helpen als de clusters goed opgeruimd zouden worden. Een goed opbergsysteem.

9 Welke stap vind jij dat er genomen moet worden om MWidW te laten leven onder het team?

Het team zou zich bewuster moeten worden van het belang ervan. Het begint al met beter opruimen. Je hebt ook misschien in het begin tijdsdruk maar later valt het mee. Wij kunnen al veel clusters van voorgaande jaren gebruiken.

10 In hoeverre draagt MWidW volgens jou bij aan verbetering van de woordenschat?

De woordmuur is heel belangrijk. Het heeft een vaste plek in de klas en de kinderen worden er constant aan herinnerd. Ze vergeten het niet. De kinderen moeten het ook aantrekkelijk vinden.

11 Heb je behoefte aan meer kennis met betrekking tot MWidW?

Nee.

12 Is het voor jou duidelijk wat de reden is voor het aanbieden van clusters in plaats van allemaal losse woorden?

Ja, je haakt het aan een netwerkje, het wordt makkelijker om te begrijpen.

13 Wat vind je van het registratiesysteem, wat zou je anders willen?

Registratiesysteem voldoet prima. Ik heb er een gewoonte van gemaakt het vrijdag in te vullen en dan ben je meteen klaar. Ik kan het zo uitprinten en aan het einde van de maand aan jou geven.

14 Voldoet het materiaal om de clusters op te hangen of zou je ander materiaal willen hebben? (lamineerapparaat)

Het voldoet, lamineermateriaal voor A3 zou handig zijn. En de kleurenprinter is erg belangrijk.

15 Wat vind je van het systeem zoals het nu is, iedereen heeft zijn eigen manier om clusters op te hangen, A3, A4, etc.?

Niet goed, het zou handig zijn hier afspraken over te maken. Iedereen A3. Dan wordt het mooi en duidelijk bij iedereen.

16 Heb je tips voor het opruimen van de clusters?

Komt woensdag

17 Controleer je of ze de woorden kennen?

Nee, zou het wel willen checken. Ik stel wel vragen en heb dan wel door wie erop reageert en het bij het "foute" verhaal verbetert. Het zijn weinig kleintjes, meestal groep 2.

18 Wil je zelf nog iets kwijt?

Nee.

Interview: 3

1 Wat is voor jou het belang van het geven van woordenschatonderwijs en met name MWidW?

Het is goed voor de opbouw van woordenschat wat weer goed is voor begrijpen van gesproken en geschreven tekst wat weer goed is voor de algemene ontwikkeling.

2 In hoeverre lukt het jou om MWidW in te plannen in het rooster?

N.v.t.

3 Clusters maken - wat gaat goed, wat moet beter, wat voor woorden kies je?

Wanneer het ter sprake komt maak ik een cluster en vaak naar aanleiding van een verhaal, maar ook woorden uit de methoden.

4 Woordmuur - wat gaat goed, wat moet beter?

N.v.t.

5 Consolideren - hoe vaak per week, hoe vaak zou je dit willen, met wat voor reden?

Wanneer het ter sprake komt haal ik de woorden terug.

6 Op welke wijze vindt interactie met de groep plaats na het aanbieden van een woord?

Bij het aanbieden van de woorden wordt het vaak een klassengesprek waarbij de kinderen mogen vertellen of aanvullen.

7 Waar ben je trots op met betrekking tot MWidW, wat gaat er goed?

Ik kan snel schakelen, improviseren of overdreven voordoen. Snel denken om zo een cluster te maken. Ik vind het leuk om het web met tekeningen te maken.

8 Hoe denk je dat het makkelijker wordt voor het team om de afspraken van 2 clusters per week en een aantal losse woorden na te kunnen komen, wat zou het team helpen?

Clusters buiten de klas hangen, wissellijst op de gang.

9 Welke stap vind jij dat er genomen moet worden om MWidW weer te laten leven onder het team?

Elke vergadering een rondje maken om te informeren wat er lukt.

10 In hoeverre draagt MWidW volgens jou bij aan verbetering van de woordenschat?

Alles op dat gebied draagt bij.

11 Heb je behoefte aan meer kennis met betrekking tot MWidW?

Nee.

12 Is het voor jou duidelijk wat de reden is voor het aanbieden van clusters in plaats van allemaal losse woorden?

Hoe meer verband tussen woorden en woordgroepen hoe makkelijker het blijft hangen. Het is des te meer ingebed in een zinvol geheel.

13 Wat vind je van het registratiesysteem, wat zou je anders willen?

N.v.t.

14 Voldoet het materiaal om de clusters op te hangen of zou je ander materiaal willen hebben?

N.v.t.

15 Wat vind je van het systeem zoals het nu is, iedereen heeft zijn eigen manier om clusters op te hangen, A3, A4, etc.?

Misschien handig om te evalueren en dan kiezen wat het handigste is.

16 Heb je tips voor het opruimen van de clusters?

-

17 Controleer je of ze de woorden kennen?

-

18 Wil je zelf nog iets kwijt?

Nee.

Interview: 4

1 Wat is voor jou het belang van het geven van woordenschatonderwijs en met name MWidW?

Woorden die in de methode staan vallen tegen. De clusters die je nu kiest kom je tegen tijdens alle lessen.

2 In hoeverre lukt het jou om MWidW in te plannen in het rooster?

Slecht. Ik heb een kwartier voor woordenschatles en cluster aanbieden en verwerken. Ik red het niet wat tijd betreft. Als ik het later doe dan kom ik weer met iets anders in de knoop.

3 Clusters maken - wat gaat goed, wat moet beter, wat voor woorden kies je?

Het kost teveel tijd en ik heb soms moeite om een cluster te vinden, te maken. Ik haal de woorden uit de methodes.

4 Woordmuur - wat gaat goed, wat moet beter?

Wanneer haal je de woorden weg? Eigenlijk moet je ze controleren. Sommigen hangen er al heel lang en die moeten gewoon weg. Losse woorden zijn moeilijk te integreren.

5 Consolideren - hoe vaak per week, hoe vaak zou je dit willen, met wat voor reden?

Dat doe ik 1 keer per week. Ik zou het liever vaker doen om de woorden erin te krijgen. Er wordt nu ook niet gecontroleerd of de woorden erin zitten.

6 Op welke wijze vindt interactie met de groep plaats na het aanbieden van een woord?

Soms is er interactie, soms niet. Ik wil het niet altijd want dan gaat het te lang duren.

7 Waar ben je trots op met betrekking tot MWidW, wat gaat er goed?

De consolideeroefening die ik doe, wachtwoord, dat gaat goed.

8 Hoe denk je dat het makkelijker wordt voor het team om de afspraken van 2 clusters per week en een aantal losse woorden na te kunnen komen, wat zou het team helpen?

Iedereen op dezelfde tijd clusters aanbieden, de eerste 5 minuten. Dit zou helpen, dan is iedereen ermee bezig. Einde van de dag consolideren.

9 Welke stap vind jij dat er genomen moet worden om MWidW weer te laten leven onder het team?

Geen idee.

10 In hoeverre draagt MWidW volgens jou bij aan verbetering van de woordenschat?

Het breidt de woordenschat uit dus is het altijd een bijdrage tot verbetering.

11 Heb je behoefte aan meer kennis met betrekking tot MWidW?

Ja.

12 Is het voor jou duidelijk wat de reden is voor het aanbieden van clusters in plaats van allemaal losse woorden?

Je onthoudt het beter.

13 Wat vind je van het registratiesysteem, wat zou je anders willen?

Veel werk, maar wel beter dan de boekjes die we eerst hadden. Het werk valt wel mee als je het gewoon meteen doet. bijvoorbeeld als je ook de absenties doet.

14 Voldoet het materiaal om de clusters op te hangen of zou je ander materiaal willen hebben?

Het voldoet, maar het kan verbeterd.

15 Wat vind je van het systeem zoals het nu is, iedereen heeft zijn eigen manier om clusters op te hangen, A3, A4, etc.?

Als het meer op dezelfde wijze opgehangen en aangeboden zou worden, één systeem, wordt het voor de kinderen duidelijker. Ook hetzelfde lettertype gebruiken.

16 Heb je tips voor het opruimen van de clusters?

Per thema opruimen.

17 Controleer je of ze de woorden kennen?

Te weinig en niet met toetsen.

18 Wil je zelf nog iets kwijt?

Nee.

Interview: 5

1 Wat is voor jou het belang van het geven van woordenschatonderwijs en met name MWidW?

Het belang is woordenschatvergroting en dat kinderen zich realiseren dat ze niet alle woorden kennen. Een uitgebreide woordenschat werkt door op allerlei andere gebieden zoals rekenen, begrijpend lezen maar ook sociale interactie. Het werkt overal door.

2 In hoeverre lukt het jou om MWidW in te plannen in het rooster?

Niet goed, toen we net startten lukte het beter.

3 Clusters maken - wat gaat goed, wat moet beter, wat voor woorden kies je?

Ik kom de clusters vanzelf tegen in mijn hoofd, er zijn genoeg aanknopingspunten waardoor ik allerlei clusters zou kunnen maken. Ik zie de mogelijkheden wel, Estafette heeft ook veel woorden die je kunt gebruiken. Het is vooral gebrek aan tijd en energie van mezelf en de groep die veel aandacht vraagt.

4 Woordmuur - wat gaat goed, wat moet beter?

Ik vind de woordmuur zinvol wanneer je het consequent bijhoudt. De lettergrootte is ook belangrijk. Ze kunnen het niet altijd lezen ondanks dat ik lettergrootte 72 gebruik.

5 Consolideren - hoe vaak per week, hoe vaak zou je dit willen, met wat voor reden?

Ik doe het 2 tot 3 keer per week. Ik zou het vaker willen, maar eigenlijk weer door gebrek aan tijd en energie en de groep lukt het niet. De consolideeroefening met de lettergrepen (woord afmaken) vind ik wel handig. Dat gaat snel en dat vinden ze leuk. Van veel andere consolideeroefeningen worden ze druk.

6 Op welke wijze vindt interactie met de groep plaats na het aanbieden van een woord?

Het gaat heel natuurlijk, kinderen reageren op de woorden.

7 Waar ben je trots op met betrekking tot MWidW, wat gaat er goed?

Ik vind dat ik goede clusters maak en dat het er goed uitziet.

8 Hoe denk je dat het makkelijker wordt voor het team om de afspraken van 2 clusters per week en een aantal losse woorden na te kunnen komen, wat zou het team helpen?

Er zou gekeken moeten worden waarom het niet lukt. Bij mij is het echt energie en tijdgebrek en de problematiek van de groep dat ik er niet aan toe kom. Ik hoop er met de volgende groep wel aan toe te komen. Het zou goed zijn teambreed gestructureerd te praten over waarom het niet lukt. Je moet wel veel. De voorbereiding van rekenen kost in mijn groep ook extra tijd. Mijn groep is daarnaast heel onzelfstandig. Zodra ze zelfstandig werken zijn de resultaten daar ook naar. Niet zo goed dus. Mijn groep heeft ook niet echt aandacht voor elkaar. De ene leerkracht biedt consequent clusters aan en de ander doet het niet, dat voelt vervelend. Het moet iets van de hele school zijn, het moet gedragen worden door het hele team.

9 Welke stap vind jij dat er genomen moet worden om MWidW te laten leven onder het team?

Echt duidelijk en eerlijk en stuk voor stuk ervoor gaan. Het moet een keuze zijn die door iedereen gedragen wordt. Inroosteren maar wel zwart op wit en dan keuzes maken omdat je tijd tekort komt.

10 In hoeverre draagt MWidW volgens jou bij aan verbetering van de woordenschat?

Als je het goed doet werkt het heel vergrotend, kinderen worden er ook zelf alerter op.

11 Heb je behoefte aan meer kennis met betrekking tot MWidW?

Nee.

12 Is het voor jou duidelijk wat de reden is voor het aanbieden van clusters in plaats van allemaal losse woorden?

Er worden verbanden gelegd en de woorden worden beter onthouden.

13 Wat vind je van het registratiesysteem, wat zou je anders willen?

In principe goed, hoewel ik het met de hand doe.

14 Voldoet het materiaal om de clusters op te hangen of zou je ander materiaal willen hebben? (lamineerapparaat)

Op zich wel, kosten zijn voor school en heel wat handiger dan 5 jaar geleden toen je uit bladen plaatjes moest knippen.

15 Wat vind je van het systeem zoals het nu is, iedereen heeft zijn eigen manier om clusters op te hangen, A3, A4, etc.?

Niet erg, als het maar duidelijk is.

16 Heb je tips voor het opruimen van de clusters?

Ik vind de mappen wel handig.

17 Controleer je of ze de woorden kennen?

Nee, niet in toetsvorm.

18 Wil je zelf nog iets kwijt?

Nee, het is wel leuk, het slaat wel aan. Tips voor korte consolideeroefeningen zijn wel handig. Na het schoolfeest ga ik proberen weer 1 cluster per week te geven. Ik wil me nu eerst op het schoolfeest concentreren.

Interview: 6

1 Wat is voor jou het belang van het geven van woordenschatonderwijs en met name MWidW?

Je bent bewust bezig met de uitbreiding van de woordenschat. Je gaat er echt voor zitten.

2 In hoeverre lukt het jou om MWidW in te plannen in het rooster?

Het gaat goed.

3 Clusters maken - wat gaat goed, wat moet beter, wat voor woorden kies je?

Ik ga met de clusters nu af en toe iets minder zelfstandige naamwoorden aanbieden, ik doe nu ook wat abstracte woorden uit de thema's.

4 Woordmuur - wat gaat goed, wat moet beter?

Woordmuur is goed zo.

5 Consolideren - hoe vaak per week, hoe vaak zou je dit willen, met wat voor reden?

Ik doe het 1 tot 2 keer per week. Vaak voordat ze naar huis gaan. Ik zou het wel op meer verschillende manieren willen.

6 Op welke wijze vindt interactie met de groep plaats na het aanbieden van een woord?

Ik betrek de kinderen er steeds bij, we doen het samen. Ko helpt hier ook wel bij.

7 Waar ben je trots op met betrekking tot MWidW, wat gaat er goed?

Als een les goed gaat, het enthousiasme van de kinderen en dat ze de woorden onthouden.

8 Hoe denk je dat het makkelijker wordt voor het team om de afspraken van 2 clusters per week en een aantal losse woorden na te kunnen komen, wat zou het team helpen?

Misschien een bepaald vak nemen waar je de woorden uithaalt. Een vaste plek in het rooster plannen. Een thema maakt het makkelijker.

9 Welke stap vind jij dat er genomen moet worden om MWidW te laten leven onder het team?

Af en toe op de teamvergadering laten terugkomen.

10 In hoeverre draagt MWidW volgens jou bij aan verbetering van de woordenschat?

Ko wordt op deze manier aangeboden, het is voor ons het belangrijkste woordenschatonderwijs.

11 Heb je behoefte aan meer kennis met betrekking tot MWidW?

Nee.

12 Is het voor jou duidelijk wat de reden is voor het aanbieden van clusters in plaats van allemaal losse woorden?

Ja, het leggen van verbanden.

13 Wat vind je van het registratiesysteem, wat zou je anders willen?

Het is goed te doen, gewoon bij houden. Controleren is niet te doen, dit blijft lastig. Controlemiddel voor zwakke kinderen zou handig zijn.

14 Voldoet het materiaal om de clusters op te hangen of zou je ander materiaal willen hebben?

Het voldoet.

15 Wat vind je van het systeem zoals het nu is, iedereen heeft zijn eigen manier om clusters op te hangen, A3, A4, etc.?

Makkelijker zou het zijn als iedereen hetzelfde materiaal gebruikt en het op dezelfde manier zou opruimen.

16 Heb je tips voor het opruimen van de clusters?

Per thema opruimen, harmonikamappen, tabbladen. Op de voorkant van de map opschrijven wat erin zit.

17 Controleer je of ze de woorden kennen?

Ik controleer wel door observatie, maar ik zou het beter willen, het komt er niet altijd van.

18 Wil je zelf nog iets kwijt?

Ik vind het leuk om te doen, het hoort er echt bij.

Interview: 7

1 Wat is voor jou het belang van het geven van woordenschatonderwijs en met name MWidW?

Het is een pakkende manier om woordenschat aan te bieden, heel belangrijk, de kleuters moeten veel woorden kennen voor ze naar groep 3 gaan. De placemat is verweven in de Ko-methode.

2 In hoeverre lukt het jou om MWidW in te plannen in het rooster?

Goed, het komt elke dag aan bod, maar niet op een vaste tijd.

3 Clusters maken - wat gaat goed, wat moet beter, wat voor woorden kies je?

Een leerpunt is dat we er meer functiewoorden in plaatsen. Het gaat wel steeds beter, de functiewoorden komen vaak bij de losse woorden.

4 Woordmuur - wat gaat goed, wat moet beter?

De woordmuur gaat goed, genoeg thema-gebonden woorden en functiewoorden. Niet meer teveel nadenken over kast, parachute, en dergelijke.

5 Consolideren - hoe vaak per week, hoe vaak zou je dit willen, met wat voor reden?

Samen met Karin doen we dat gemiddeld 2 keer per week. Uit de losse pols wel vaker als ze aan het spelen zijn. Door tijdens het spelen van de kinderen de woorden te gebruiken kom je er dagelijks aan toe. Het is goed zo.

6 Op welke wijze vindt interactie met de groep plaats na het aanbieden van een woord?

Tijdens het aanbieden van een woord vindt er geen interactie plaats, anders ben je ze kwijt. Later tijdens het spel komt het weer terug.

7 Waar ben je trots op met betrekking tot MWidW, wat gaat er goed?

De continuïteit, de kinderen vinden het leuk.

8 Hoe denk je dat het makkelijker wordt voor het team om de afspraken van 2 clusters per week en een aantal losse woorden na te kunnen komen, wat zou het team helpen?

Meteen 's ochtends ermee beginnen, en dan iedereen, het hele team is ermee bezig. Inroosteren, registreren, langslopen, je gezicht laten zien zodat het daadwerkelijk gebeurt.

9 Welke stap vind jij dat er genomen moet worden om MWidW te laten leven onder het team?

Zie voorgaande punt.

10 In hoeverre draagt MWidW volgens jou bij aan verbetering van de woordenschat?

Het draagt heel veel bij, je moet wel alles doen zoals het hoort.

11 Heb je behoefte aan meer kennis met betrekking tot MWidW?

Nee.

12 Is het voor jou duidelijk wat de reden is voor het aanbieden van clusters in plaats van allemaal losse woorden?

Het beklift beter, de samenhang is duidelijk.

13 Wat vind je van het registratiesysteem, wat zou je anders willen?

Ik weet het niet, Karin registreert. Het zou makkelijk zijn als je bij elkaar kunt kijken zodat je weet welke clusters iedereen aanbiedt.

14 Voldoet het materiaal om de clusters op te hangen of zou je ander materiaal willen hebben?

Goed zo.

15 Wat vind je van het systeem zoals het nu is, iedereen heeft zijn eigen manier om clusters op te hangen, A3, A4, etc.?

Geen moeite mee, als je ze maar ophangt.

16 Heb je tips voor het opruimen van de clusters?

Wij gaan ze nu in themabakken opruimen. Tabbladen zou handig zijn of een verwijzing in de methode dat je een cluster hebt gemaakt.

17 Controleer je of ze de woorden kennen?

Niet genoeg.

18 Wil je zelf nog iets kwijt?

Goed dat je ermee bezig bent, het is belangrijk om hier aandacht aan te besteden. Ronald zou hierbij een grotere rol kunnen spelen. Idee om de woorden in school op te hangen. De bovenbouw zou misschien kinderen hier verantwoordelijk voor kunnen stellen zodat zij in de gaten houden dat er clusters worden aangeboden of kunnen vragen wanneer er weer een cluster komt.

Interview: 8

1 Wat is voor jou het belang van het geven van woordenschatonderwijs en met name MWidW?

De woordenschat mega verbreden door veel te consolideren, er steeds op terugkomen. Ze zijn alerter, meer gericht op moeilijke woorden.

2 In hoeverre lukt het jou om MWidW in te plannen in het rooster?

Het is ingepland, lukt het niet dan doe ik het op een ander moment. Het staat ook op het bord. De tijd die ik heb ingepland is onhandig, van 10.50 tot 11.00. Dat moet ik eigenlijk anders doen, die tijd komen de kinderen binnen na de pauze en is het onrustig

3 Clusters maken - wat gaat goed, wat moet beter, wat voor woorden kies je?

Ik maak geen clusters. Het kost teveel tijd. Ik bied losse woorden aan. Die komen uit de methodes. Een leerling zit achter de computer en typt het woord in. Andere leerlingen plakken hem op een blaadje en dan hangt hij er dezelfde dag.

4 Woordmuur - wat gaat goed, wat moet beter, wat voor woorden kies je?

Ik zou meer met kleur willen werken, bepaalde vakken een bepaalde kleur. Ik ben hier nog over aan het nadenken. In de praktijk is het vaak snel plakken en knippen. Het zou schoolbreed hetzelfde moeten zijn. Ik heb wel twijfels over de woordmuur, moet het niet gestructureerder, clusters en plaatjes.

5 Consolideren - hoe vaak per week, hoe vaak zou je dit willen, met wat voor reden?

Ik doe het 2 keer per week. De laatste tijd wel wat vaker. Ik zou het liefst elke dag willen doen, het is ontzettend belangrijk.

6 Op welke wijze vindt interactie met de groep plaats na het aanbieden van een woord?

Interactie gebeurt door het bespreken van de woorden, soms komen kinderen met eigen verhalen.

7 Waar ben je trots op met betrekking tot MWidW, wat gaat er goed?

Ik bied veel nieuwe woorden aan. Ze zijn er enthousiast mee bezig, ze vinden het leuk.

8 Hoe denk je dat het makkelijker wordt voor het team om de afspraken van 2 clusters per week en een aantal losse woorden na te kunnen komen, wat zou het team helpen?

Onderwijsassistenten, kinderen laten helpen met plaatjes, delegeren en niet teveel in structuren denken.

9 Welke stap vind jij dat er genomen moet worden om MWidW weer te laten leven onder het team?

Bij vergaderingen erop terugkomen. Bijvoorbeeld consolideeroefeningen bespreken. In de schoolkrant zetten, op de gang woorden hangen zodat ouders weten waar je aan bezig bent. Dan gaat het ook bij ouders leven.

10 In hoeverre draagt MWidW volgens jou bij aan verbetering van de woordenschat?

De kinderen zijn meer met taal bezig, ze gaan sneller wat opzoeken, je krijgt taalbetrokkenheid. De kinderen herkennen woorden en herinneren die woorden op andere momenten.

11 Heb je behoefte aan meer kennis met betrekking tot MWidW?

Nee.

12 Is het voor jou duidelijk wat de reden is voor het aanbieden van clusters in plaats van allemaal losse woorden?

Ja, netwerk waar het aangehaakt wordt, het is niet los zand.

13 Wat vind je van het registratiesysteem, wat zou je anders willen?

Het is niet prettig. Er zou een systeem moeten zijn dat je een les invoert en dat er clusters naar boven komen.

14 Voldoet het materiaal om de clusters op te hangen of zou je ander materiaal willen hebben?

Extra kleurencartridges.

15 Wat vind je van het systeem zoals het nu is, iedereen heeft zijn eigen manier om clusters op te hangen, A3, A4, etc.?

Ieder eigen maat maakt niet uit. Plastificeren is wel handig. Het kost nu teveel tijd om te weten wat erin de mappen zit.

16 Heb je tips voor het opruimen van de clusters?

Misschien met kleuren werken. Op de map schrijven wat erin zit. Opschrijven bij welke les iets hoort en bij welk vak. Wat doen we met de losse woorden, aantal woorden op een blaadje, ik heb het niet helder hoe dit op te lossen.

17 Controleer je of ze de woorden kennen?

Ik vraag de zwakke leerlingen de woorden. Als ze de woorden kennen gaan ze van de muur.

18 Wil je zelf nog iets kwijt?

Iedereen moet het doen. Niet een aantal wel die heel hard hun best doen en dan krijg je dan een groep die helemaal niets gedaan heeft. Timemanagement dag zou handig zijn maar dan wel echt een praktische (denk aan 1-zorgroute).

Interview: 9

1 Wat is voor jou het belang van het geven van woordenschatonderwijs en met name MWidW?

De manier op zich is een goede manier, daar ben ik van overtuigd. Ik ben er nog niet van overtuigd of de woorden echt beklijven.

2 In hoeverre lukt het jou om MWidW in te plannen in het rooster?

Moeizaam. Vooral eind groep 8 is er veel te doen. Het is nog geen automatisme. Het begint wel te komen dat ik eraan denk om even een cluster aan te bieden. Het consolideren is nog wel een heikel punt.

3 Clusters maken - wat gaat goed, wat moet beter, wat voor woorden kies je?

Ik weet de clusters wel, daar heb ik geen probleem mee. Ik moet de tijd nemen om ervoor te gaan zitten. Een betekenis en een verhaal eraan vast plakken. Ik doe veel uit de losse hand, ik schrijf het dan niet op. Ik kies uit de methodes.

4 Woordmuur - wat gaat goed, wat moet beter?

Het wisselen, soms blijft het lang hangen. Ik consolideer te weinig, ik weet niet wat ze wel en niet weten.

5 Consolideren – hoe vaak per week, hoe vaak zou je dit willen, met wat voor reden?

Ik doe het niet, maar zou het elke dag willen, het is niet geautomatiseerd

6 Op welke wijze vindt interactie met de groep plaats na het aanbieden van een woord?

Galgje, ter sprake laten komen als je het tegenkomt.

7 Waar ben je trots op met betrekking tot MWidW, wat gaat er goed?

Ik probeer het weer. Woorden uit de Grote Reis en het businessproject, daar komen goede woorden in voor.

8 Hoe denk je dat het makkelijker wordt voor het team om de afspraken van 2 clusters per week en een aantal losse woorden na te kunnen komen, wat zou het team helpen?

Gebruik maken van oude bestaande clusters die goed zijn. Eventueel aanpassen van clusters.

9 Welke stap vind jij dat er genomen moet worden om MWidW weer te laten leven onder het team?

Voorwaarden zijn er in principe genoeg. We zijn nu goed bezig, de coördinator is nauw betrokken.

10 In hoeverre draagt MWidW volgens jou bij aan verbetering van de woordenschat?

Onduidelijk, het is nog niet goed te meten. Kinderen die moeite met de woorden hebben bij elkaar zetten zodat ze gedwongen worden om na te denken.

11 Heb je behoefte aan meer kennis met betrekking tot MWidW?

Nee.

12 Is het voor jou duidelijk wat de reden is voor het aanbieden van clusters in plaats van allemaal losse woorden?

Ja, het netwerkje.

13 Wat vind je van het registratiesysteem, wat zou je anders willen?

Gaan we samen bespreken.

14 Voldoet het materiaal om de clusters op te hangen of zou je ander materiaal willen hebben?

Goed zo.

15 Wat vind je van het systeem zoals het nu is, iedereen heeft zijn eigen manier om clusters op te hangen, A3, A4, etc.?

Misschien op een gegeven moment een prikbord of magneten op een whiteboard zodat ze makkelijk opgehangen kunnen worden.

16 Heb je tips voor het opruimen van de clusters?

Het is een voordeel dat je de map kunt gebruiken.

17 Controleer je of ze de woorden kennen?

Nee.

18 Wil je zelf nog iets kwijt?

Nee.

Interview: Directie

1 Wat is voor jou het belang van het geven van woordenschatonderwijs en met name MWidW?

Woordenschat is de basis van verdere ontwikkeling. Ik geloof in de methodiek, het concept en ik geloof dat kinderen op deze manier op een versnelde manier leren.

2 In hoeverre lukt het jou om MWidW in te plannen in het rooster?

Meestal lukt het wel.

3 Clusters maken - wat gaat goed, wat moet beter, wat voor woorden kies je?

Het gaat goed, ik vind het niet heel moeilijk. Ik kies woorden die ter sprake komen. Uit methodes, maar ook uit het nieuws.

4 Woordmuur - wat gaat goed, wat moet beter?

De woordmuur in groep 8 ziet er nog niet goed uit, hij zou er wat aantrekkelijker uit moeten zien. Het is wel lastig om te bepalen wanneer je clusters wisselt, vervangt. Nu hangen er nog clusters van drie weken terug.

5 Consolideren - hoe vaak per week, hoe vaak zou je dit willen, met wat voor reden?

Ik gebruik veel woorden van de woordmuur tijdens de lessen. Daarnaast consolideer ik als de kinderen de klas uitgaan (je mag pas weg als je een betekenis van de woordmuur goed hebt).

6 Op welke wijze vindt interactie met de groep plaats na het aanbieden van een woord?

Kinderen reageren op woorden en op deze manier kom je in gesprek.

7 Waar ben je trots op met betrekking tot MWidW, wat gaat er goed?

Als ik naar de school kijk ben ik een beetje trots dat mensen ermee bezig zijn, het geeft iets positiefs.

8 Hoe denk je dat het makkelijker wordt voor het team om de afspraken van 2 clusters per week en een aantal losse woorden na te kunnen komen, wat zou het team helpen?

Vooraf ermee bezig zijn, taalcoördinator, ikzelf. In het team, lerarenkamer erover praten.

9 Welke stap vind jij dat er genomen moet worden om MWidW weer te laten leven onder het team?

Zie vorige vraag, maar ook in de bouwvergaderingen het erover hebben. Bijvoorbeeld samen in 5 minuten zoveel mogelijk clusters maken.

10 In hoeverre draagt MWidW volgens jou bij aan verbetering van de woordenschat?

Het werkt zoals de methode het aangeeft, het blijkt beter.

11 Heb je behoefte aan meer kennis met betrekking tot MWidW?

Nee.

12 Is het voor jou duidelijk wat de reden is voor het aanbieden van clusters in plaats van allemaal losse woorden?

Samenhang, netwerkje.

13 Wat vind je van het registratiesysteem, wat zou je anders willen?

Het werkt nog niet altijd, je moet er gewoon aan denken. Handig als je bij anderen kunt kijken.

14 Voldoet het materiaal om de clusters op te hangen of zou je ander materiaal willen hebben?

Het is goed zo, de kleurenprinter is belangrijk.

15 Wat vind je van het systeem zoals het nu is, iedereen heeft zijn eigen manier om clusters op te hangen, A3, A4, etc.?

Iedereen hetzelfde systeem zou handiger zijn. Ook voor de kinderen wordt het makkelijker als het overal gelijk is.

16 Heb je tips voor het opruimen van de clusters?

Lamineren.

17 Controleer je of ze de woorden kennen?

Te weinig, wel eens maar niet zo vaak.

18 Wil je zelf nog iets kwijt?

Nee.

Interview: 10

1 Wat is voor jou het belang van het geven van woordenschatonderwijs en met name MWidW?

Het belang is weggefallen door de taalmethode waar woordenschat een belangrijke rol in speelt. Het is dubbelop.

2 In hoeverre lukt het jou om MWidW in te plannen in het rooster?

De ene week gaat het beter dan de andere. Ik gebruik wel woorden uit de taalmethode, het loopt in elkaar over.

3 Clusters maken - wat gaat goed, wat moet beter, wat voor woorden kies je?

Het lukt steeds beter om clusters te maken, waarschijnlijk ook door het lagere niveau van groep 6. De woorden zijn makkelijker en je raakt er meer bedreven in. Ik kies uit methodes, maar ook wat ter sprake komt.

4 Woordmuur - wat gaat goed, wat moet beter?

De letters die je kunt gebruiken zijn te klein, de kinderen zien het niet en ik moet eraan denken om het op te hangen.

5 Consolideren - hoe vaak per week, hoe vaak zou je dit willen, met wat voor reden?

1 tot 4 keer per week. Het gaat ongemerkt tussen neus en lippen door, dit vind ik ook de prettigste manier.

6 Op welke wijze vindt interactie met de groep plaats na het aanbieden van een woord?

De kinderen praten erover, ze pochen wie er de meeste woorden kent. Dat vinden ze leuk en het komt in hun schrijven voor.

7 Waar ben je trots op met betrekking tot MWidW, wat gaat er goed?

Ik vind het leuk om verbanden tussen woorden te leggen, als je ziet dat het gaat dagen bij de kinderen.

8 Hoe denk je dat het makkelijker wordt voor het team om de afspraken van 2 clusters per week en een aantal losse woorden na te kunnen komen, wat zou het team helpen?

Praktische hulp zou makkelijk zijn om het gestalte te geven.

9 Welke stap vind jij dat er genomen moet worden om MWidW weer te laten leven onder het team?

Stappen zijn er inmiddels genoeg genomen.

10 In hoeverre draagt MWidW volgens jou bij aan verbetering van de woordenschat?

Wel enigszins maar ik denk eigenlijk dat de taalmethode genoeg is.

11 Heb je behoefte aan meer kennis met betrekking tot MWidW?

Nee.

12 Is het voor jou duidelijk wat de reden is voor het aanbieden van clusters in plaats van allemaal losse woorden?

Ja, het komt in een netwerkje te hangen.

13 Wat vind je van het registratiesysteem, wat zou je anders willen?

Veel werk voor iets dat eigenlijk in de methode verankerd zit. Het is een extra belasting.

14 Voldoet het materiaal om de clusters op te hangen of zou je ander materiaal willen hebben?

Het voldoet.

15 Wat vind je van het systeem zoals het nu is, iedereen heeft zijn eigen manier om clusters op te hangen, A3, A4, etc.?

Is al besproken.

16 Heb je tips voor het opruimen van de clusters?

Is al besproken.

17 Controleer je of ze de woorden kennen?

Ja, ik vraag tussendoor of ze de woorden kennen. De taalmethode heeft ook een woordenschattoets. En deze woorden komen terug. Ik gebruik de woorden vaak in de klas maar het beklijft niet. Ik leg de woorden weer opnieuw uit als ze niet meer weten wat het betekent.

18 Wil je zelf nog iets kwijt?

De omgeving wordt steeds taalarmer, het dagelijks leven, etc. Woorden worden op school herhaald maar buiten school niet, daardoor onthouden ze het moeilijk. Veel woorden die we gebruiken komen actief minder voor. Het wordt niet herhaald in het dagelijks leven.

Interview: 11

1 Wat is voor jou het belang van het geven van woordenschatonderwijs en met name MWidW?

Vergroten van de woordenschat en hierdoor verbetering bij begrijpend lezen, technische lezen en toetsresultaten.

2 In hoeverre lukt het jou om MWidW in te plannen in het rooster?

Goed.

3 Clusters maken - wat gaat goed, wat moet beter, wat voor woorden kies je?

Het gaat me makkelijk af, ik zie snel clusters. Ik kies woorden uit methoden en thema's, maar ook wat er speelt bij het nieuws.

4 Woordmuur - wat gaat goed, wat moet beter?

Ik heb een mooie woordmuur waar ik trots op ben.

5 Consolideren - hoe vaak per week, hoe vaak zou je dit willen, met wat voor reden?

Dagelijks, niet met spelletjes maar de woorden gebruiken.

6 Op welke wijze vindt interactie met de groep plaats na het aanbieden van een woord?

De leerlingen komen zelf met voorbeelden.

7 Waar ben je trots op met betrekking tot MWidW, wat gaat er goed?

Ik bied veel woordclusters en woorden aan.

8 Hoe denk je dat het makkelijker wordt voor het team om de afspraken van 2 clusters per week en een aantal losse woorden na te kunnen komen, wat zou het team helpen?

Duidelijke afspraken, regelmatig bespreken in bouwvergaderingen en teamvergadering. Het zou prettig zijn als iedereen meedeelt. De directie zou een grotere rol moeten spelen. Iedereen op dezelfde tijd een cluster aanbieden.

9 Welke stap vind jij dat er genomen moet worden om MWidW weer te laten leven onder het team?

We zijn nu al goed op weg.

10 In hoeverre draagt MWidW volgens jou bij aan verbetering van de woordenschat?

Juist door het consolideren en de clusters heeft dit een belangrijke bijdrage.

11 Heb je behoefte aan meer kennis met betrekking tot MWidW?

Nee.

12 Is het voor jou duidelijk wat de reden is voor het aanbieden van clusters in plaats van allemaal losse woorden?

Ja, kinderen onthouden het beter door het in een netwerkje te plaatsen.

13 Wat vind je van het registratiesysteem, wat zou je anders willen?

Voldoet.

14 Voldoet het materiaal om de clusters op te hangen of zou je ander materiaal willen hebben?

Plastificeren van clusters.

15 Wat vind je van het systeem zoals het nu is, iedereen heeft zijn eigen manier om clusters op te hangen, A3, A4, etc.?

Niet duidelijk voor de leerlingen en onhandig als je een klas overneemt.

16 Heb je tips voor het opruimen van de clusters?

Opschrijven op de map wat erin zit.

17 Controleer je of ze de woorden kennen?

Alleen door het consolideren, niet door toetsen.

18 Wil je zelf nog iets kwijt?

Nee.

Bijlage 5: Kijkwijzers

Kijkwijzer MWidW Basisniveau

Naam: 1

Woordselectie	+	+/-	-
-Selecteert woorden die leerlingen niet kennen	+		
-Selecteert woorden uit methoden en thema's	+		
Woorden clusteren			
-Gericht op netwerkopbouw	+		
Viertakt			
Voorbewerken			
-om aandacht te krijgen van leerlingen	+		
Semantiseren			
-van concrete woorden	+		
-met gebruik van de drie uitjes	+		
-waarbij betekenisrelaties met andere woorden scherp in beeld gebracht worden (web)	+		
-waarbij woorden zichtbaar in de klas komen (woordmuur)	+		
Consolideren			
-door oefeningen uit methoden	+		
-door activiteiten bij een thema	n.v.t.		
Controleren			
-door observatie	+		
-gericht op passieve en actieve woordkennis	+		
-gericht op korte termijn	+		
Registreren			
-door notities in methode of bij thema	+		
-door bewaren van clusters	+		
Gemiddeld aanbod			
per week tussen 15 en 17 (nieuwe woorden) door	+		
-2 woordclusters per week	+		
-snel aanwijzen	+		
-kort uitleggen	+		

Woordselectie	+	+/-	-
-Selecteert woorden die leerlingen niet kennen	+		
-Selecteert woorden uit methoden en thema's	+		
Woorden clusteren			
-Gericht op netwerkopbouw	+		
Viertakt			
Voorbewerken			
-om aandacht te krijgen van leerlingen	+		
Semantiseren			
-van concrete woorden	+		
-met gebruik van de drie uitjes	+		
-waarbij betekenisrelaties met andere woorden scherp in beeld gebracht worden (web)	+		
-waarbij woorden zichtbaar in de klas komen (woordmuur)	+		
Consolideren			
-door oefeningen uit methoden	+		
-door activiteiten bij een thema	+		
Controleren			
-door observatie	+		
-gericht op passieve en actieve woordkennis	+		
-gericht op korte termijn	+		
Registreren			
-door notities in methode of bij thema			-
-door bewaren van clusters	+		
Gemiddeld aanbod			
per week tussen 15 en 17 (nieuwe woorden) door	+		
-2 woordclusters per week	+		
-snel aanwijzen	+		
-kort uitleggen	+		

Woordselectie	+	+/-	-
-Selecteert woorden die leerlingen niet kennen	+		
-Selecteert woorden uit methoden en thema's	+		
Woorden clusteren			
-Gericht op netwerkopbouw	+		
Viertakt			
Voorbewerken			
-om aandacht te krijgen van leerlingen	+		
Semantiseren			
-van concrete woorden	+		
-met gebruik van de drie uitjes	+		
-waarbij betekenisrelaties met andere woorden scherp in beeld gebracht worden (web)	+		
-waarbij woorden zichtbaar in de klas komen (woordmuur)	+		
Consolideren			
-door oefeningen uit methoden		+/-	
-door activiteiten bij een thema		+/-	
Controleren			
-door observatie		+/-	
-gericht op passieve en actieve woordkennis		+/-	
-gericht op korte termijn	+		
Registreren			
-door notities in methode of bij thema	+		
-door bewaren van clusters	+		
Gemiddeld aanbod			
per week tussen 15 en 17 (nieuwe woorden) door	+		
-2 woordclusters per week	+		
-snel aanwijzen	+		
-kort uitleggen	+		

Woordselectie	+	+/-	-
-Selecteert woorden die leerlingen niet kennen	+		
-Selecteert woorden uit methoden en thema's	+		
Woorden clusteren			
-Gericht op netwerkopbouw	+		
Viertakt			
Voorbewerken			
-om aandacht te krijgen van leerlingen	+		
Semantiseren			
-van concrete woorden	+		
-met gebruik van de drie uitjes	+		
-waarbij betekenisrelaties met andere woorden scherp in beeld gebracht worden (web)	+		
-waarbij woorden zichtbaar in de klas komen (woordmuur)	+		
Consolideren			
-door oefeningen uit methoden	+		
-door activiteiten bij een thema	n.v.t.		
Controleren			
-door observatie		+/-	
-gericht op passieve en actieve woordkennis		+/-	
-gericht op korte termijn	+		
Registreren			
-door notities in methode of bij thema	+		
-door bewaren van clusters	+		
Gemiddeld aanbod			
per week tussen 15 en 17 (nieuwe woorden) door	+		
-2 woordclusters per week	+		
-snel aanwijzen	+		
-kort uitleggen	+		

Woordselectie	+	+/ -	-
-Selecteert woorden die leerlingen niet kennen	+		
-Selecteert woorden uit methoden en thema's	+		
Woorden clusteren			
-Gericht op netwerkopbouw	+		
Viertakt			
Voorbewerken			
-om aandacht te krijgen van leerlingen	+		
Semantiseren			
-van concrete woorden	+		
-met gebruik van de drie uitjes	+		
-waarbij betekenisrelaties met andere woorden scherp in beeld gebracht worden (web)	+		
-waarbij woorden zichtbaar in de klas komen (woordmuur)	+		
Consolideren			
-door oefeningen uit methoden	+		
-door activiteiten bij een thema	n.v.t.		
Controleren			
-door observatie	+		
-gericht op passieve en actieve woordkennis	+		
-gericht op korte termijn	+		
Registreren			
-door notities in methode of bij thema		+/ -	
-door bewaren van clusters	+		
Gemiddeld aanbod			
per week tussen 15 en 17 (nieuwe woorden) door	+		
-2 woordclusters per week	+		
-snel aanwijzen	+		
-kort uitleggen	+		

Woordselectie	+	+/-	-
-Selecteert woorden die leerlingen niet kennen	+		
-Selecteert woorden uit methoden en thema's	+		
Woorden clusteren			
-Gericht op netwerkopbouw	+		
Viertakt			
Voorbewerken			
-om aandacht te krijgen van leerlingen	+		
Semantiseren			
-van concrete woorden	+		
-met gebruik van de drie uitjes	+		
-waarbij betekenisrelaties met andere woorden scherp in beeld gebracht worden (web)	+		
-waarbij woorden zichtbaar in de klas komen (woordmuur)	+		
Consolideren			
-door oefeningen uit methoden	+		
-door activiteiten bij een thema	n.v.t.		
Controleren			
-door observatie		+/_	
-gericht op passieve en actieve woordkennis		+/-	
-gericht op korte termijn		+/-	
Registreren			
-door notities in methode of bij thema			-
-door bewaren van clusters			
Gemiddeld aanbod			
per week tussen 15 en 17 (nieuwe woorden) door	+		
-2 woordclusters per week	+		
-snel aanwijzen	+		
-kort uitleggen	+		

Woordselectie	+	+/-	-
-Selecteert woorden die leerlingen niet kennen	+		
-Selecteert woorden uit methoden en thema's	+		
Woorden clusteren			
-Gericht op netwerkopbouw	+		
Viertakt			
Voorbewerken			
-om aandacht te krijgen van leerlingen			-
Semantiseren			
-van concrete woorden	+		
-met gebruik van de drie uitjes	+		
-waarbij betekenisrelaties met andere woorden scherp in beeld gebracht worden (web)			-
-waarbij woorden zichtbaar in de klas komen (woordmuur)	+		
Consolideren			
-door oefeningen uit methoden	+		
-door activiteiten bij een thema		+/-	
Controleren			
-door observatie	+		
-gericht op passieve en actieve woordkennis	+		
-gericht op korte termijn	+		
Registreren			
-door notities in methode of bij thema			-
-door bewaren van clusters			-
Gemiddeld aanbod			
per week tussen 15 en 17 (nieuwe woorden) door	+		
-2 woordclusters	+		-
-snel aanwijzen	+		
-kort uitleggen	+		

Woordselectie	+	+/-	-
-Selecteert woorden die leerlingen niet kennen	+		
-Selecteert woorden uit methoden en thema's	+		
Woorden clusteren			
-Gericht op netwerkopbouw	+		
Viertakt			
Voorbewerken			
-om aandacht te krijgen van leerlingen			-
Semantiseren			
-van concrete woorden	+		
-met gebruik van de drie uitjes	+		
-waarbij betekenisrelaties met andere woorden scherp in beeld gebracht worden (web)		+/-	
-waarbij woorden zichtbaar in de klas komen (woordmuur)			-
Consolideren			
-door oefeningen uit methoden	+		
-door activiteiten bij een thema	n.v.t.		
Controleren			
-door observatie		+/-	
-gericht op passieve en actieve woordkennis		+/-	
-gericht op korte termijn		+/-	
Registreren			
-door notities in methode of bij thema	+		
-door bewaren van lesvoorbereidingen N.v.t.			
Gemiddeld aanbod			
per week tussen 15 en 17 (nieuwe woorden) door	+		
-2 woordclusters per week	+		
-snel aanwijzen	+		
-kort uitleggen	+		

Bijlage 6: Observaties

Observatie D

D heeft een cluster aangeboden met de woorden: dakpannen, dakgoot en raamkozijn.

Ze heeft de woorden steeds herhaald en de kinderen waren enthousiast en betrokken. Er is veel interactie met de groep en de leerlingen mogen regelmatig reageren. Ze heeft het woordcluster al op papier en wijst alles aan. Daarnaast wijst ze ook het kozijn in de klas aan. Ze gebruikt het woord huis om de woorden in een netwerkje te hangen. Ze legt alle woorden goed uit. Ze gebruikt meerdere keren verschillende woorden om uit te leggen, zodat alle leerlingen van de groep het kunnen begrijpen. Wat dat betreft zie ik differentiatie in het aanbieden. De leerlingen met een zwakke woordenschat kunnen de woorden begrijpen en door andere woorden te gebruiken geeft ze ook de sterkere leerlingen gelegenheid om hun woordenschat uit te breiden. In dit opzicht houdt ze duidelijk ook rekening met woordaanbieding aan groep 1 en 2. Er is een mooie uitgebreide woordmuur in de klas. Ze heeft een leuke consolideeroefening. De leerlingen mogen een snoephuisje knutselen. Ik heb bij nabespreking D complimenten gegeven over het uitvoeren van haar cluster. Op het controleren na beschikt ze over alle competenties die noodzakelijk zijn tot het uitvoeren van MWidW.

Observatie C

C biedt het volgende cluster aan: gezond, ongezond en vitamines. Dit zijn volgens de leerkracht woorden die de leerling nog niet kennen. Het clusteren is gericht op netwerkopbouw. De leerkracht biedt woorden aan die bij elkaar passen: gezond, ongezond en vitamines. Ze legt de woorden op verschillende manieren uit en de woorden worden regelmatig herhaald. De leerkracht heeft een zak met eten bij zich waarin allerlei gezonde en ongezonde artikelen zitten. Ze krijgt hierdoor aandacht van de leerlingen en haakt woorden aan in het kennisnetwerk van de leerlingen. De leerkracht legt concrete woorden uit, hierbij maakt ze gebruik van de drie uitjes. Uitleggen, uitbeelden en uitbreiden. Betekenisrelaties met andere woorden worden in beeld gebracht. Ziek zijn, sporten, goed eten. Woorden worden op de woordmuur opgehangen. Bij het semantiseren is een duidelijke interactieve verwerking te zien. Tijdens het nagesprek blijkt C het zelf ook een leuke les gevonden te hebben. Ze heeft het leuk gedaan en de leerlingen waren enthousiast. Ze is 20 minuten bezig geweest, wat vrij lang is voor een aanbieding van een cluster. Er is een mooie woordmuur.

Observatie H

H biedt de woorden vlaai, recept, ingrediënten en bereiden aan. Ze is duidelijk aan het voorbereiden door een verhaal te vertellen dat ze naar een vriendin gaat en dat ze voor deze vriendin een taart gaat bakken. Ze legt regelmatig uit wat een vlaai is. Ze doet aan

netwerkopbouw door woorden aan een bestaand netwerkje te hangen: taart, bakken, verjaardag, etc. Ze heeft woorden geselecteerd die kinderen niet kennen en ze semantiseert. Ze consolideert 1 keer per week, wat ze te weinig vindt, en controleert niet of ze de woorden kennen. H heeft de cursus MWidW niet gedaan en zou meer kennis wel prettig vinden. Ze vindt het moeilijk om clusters te maken en ze heeft weinig tijd ingeroosterd. Ze maakt nu nog een lesoverzicht hoe ze het gaat doen. Hierop schrijft ze het voorbereiden en semantiseren en dergelijke uit. Ik heb haar verteld dat ik vind dat ze heel goed bezig is en dat het goed is zonder cursus al zoveel te kunnen. Ik heb haar verteld dat het maken van clusters eigenlijk maar 5 minuten hoeft te kosten. Lukt een woordcluster niet, bied ze dan als losse woorden aan. Het is belangrijk woorden uit te leggen en soms is een perfect cluster niet mogelijk. Ze maakt mooie clusters dus is duidelijk op de goede weg.

Observatie K

K biedt het volgende cluster aan: bang, spannend en dapper. Ze heeft een kleed over 2 tafels gespannen en daardoor ontstaat een donkere ruimte onder de tafels. Ze gebruikt Ko bij het aanbieden van haar cluster. Ko is bang en durft niet onder de tafel door, hij is niet dapper en vindt het spannend. Ze herhaalt de woorden steeds, blijft dit doen zodat het duidelijk wordt wat het betekent. Ze gebruikt meerdere woorden tijdens de uitleg zodat de woorden duidelijk aan het netwerkje worden gehangen. Er is veel interactie met de kinderen. Ze mogen Ko helpen om onder de tafel door te kruipen. De leerlingen zijn heel enthousiast en willen Ko graag helpen. Terwijl de leerlingen onder de tafel door kruipen blijft K de woorden herhalen. Ze heeft het cluster op papier en het wordt later op de woordmuur opgehangen. Bij het nabespreken kan ik alleen maar complimenteren hoe het gaat. Ze is er zelf ook tevreden over en vindt het heel leuk om te doen. Dit straalt ze ook uit. Het is duidelijk dat K de competenties betreffende het aanbieden van een cluster onder de knie heeft. Er is een goede woordmuur.

Observatie M

M biedt de woorden tafeldekken, tafellaken en servet aan. Ze heeft een doosje met spullen naast zich op de grond staan en vertelt dat dat ze graag naar een Chinees restaurant gaat. Dat ze dan honger heeft en wat ze dan gaat doen. Op deze manier is ze aan het voorbereiden. De klas is stil en luistert. Ze vertelt dat ze de tafel gaat dekken omdat ze niet wil dat de tafel vies wordt. Hier gebruikt ze een tafellaken voor dat ze heeft meegenomen. Ze zet een bordje en een beker op de tafel, en omdat de groep China heeft in het kader van een landentema op school heeft ze ook eetstokjes meegenomen. De leerkracht herhaalt de woorden regelmatig en legt ze steeds opnieuw uit. Er is geen interactie met de groep. De leerlingen gaan 's middags bij de speelhoek de tafel dekken voor een Chinees restaurant. Ze krijgen dan een tafelkleed, gaan servetten maken en gaan op die manier de tafel dekken.

Bij navraag blijkt de leerkracht bewust te kiezen om geen interactie met de groep te hebben tijdens het aanbieden van een cluster. De leerlingen worden dan druk en dan is ze ze kwijt. M biedt de clusters aan volgens de methode van MWidW en is hier op een enthousiaste manier mee bezig.

Observatie M7

M biedt het woordcluster fictie en non-fictie aan. Het is een cluster dat ze uit de map heeft gehaald. In de map zitten clusters van voorgaande jaren. Ze vertelt dat fictie verzonnen betekent en non-fictie niet verzonnen. Ze herhaalt de woorden regelmatig met de uitleg erbij. De leerkracht heeft enkele boeken op tafel gelegd en legt uit waarom sommige boeken onder het kopje fictie vallen en andere onder het kopje non-fictie. Ze stelt hierna vragen aan de klas zodat er interactie is. Ze vraagt bijvoorbeeld waar het Jeugdjournaal onder valt. Hierna laat ze nog enkele boeken zien en vraagt aan de klas wat fictie en non-fictie is. De klas geeft goed antwoord. Het cluster is binnen 5 minuten aangeboden en levert de klas duidelijk iets op. Voorbewerken is niet ter sprake gekomen. Ik heb M gevraagd of het een bewuste keuze was, maar ze had er eigenlijk niet aan gedacht omdat het voor het eerst sinds tijden is dat ze weer een cluster aanbiedt. Ik heb het voorbewerken besproken en ook de meerwaarde hiervan. Het lijkt haar zelf ook leuk om te doen en ze vond het een aandachtspunt voor zichzelf om daar volgende keer iets mee te doen. Er hangen geen clusters aan de muur, alleen losse woorden. Ze is van plan in de toekomst hier aan te gaan werken.

Observatie R 6

R geeft verschillende betekenissen bij het woord balans. De klas heeft pauze en is aan het eten en in de tussentijd biedt zij een woordcluster aan. Bij het nagesprek gaf ze aan een erg vol rooster te hebben en het daardoor soms op deze manier doet. Ze biedt dan toch een woord aan en het kost geen tijd. De betekenissen die ze geeft voor het woord balans zijn de volgende: Wat je weegt, keukenweegschaal, evenwichtsbalk, in balans blijven, veel winst maken, verdrietig zijn, niet goed in je vel zitten, uit balans zijn. R herhaalt de woorden regelmatig en heeft de woorden uit de methode. Ze clustert ze door het gebruik van andere woorden aan een netwerkje. Er is geen sprake van voorbewerken. Bij navraag vertelde ze dat ze dit niet altijd doet, het hangt een beetje van de woorden af. Er is na het aanbieden van het woord een goede interactie met de klas, die reageert met voorbeelden om te laten zien dat ze de uitleg hebben begrepen. Het aanbieden kost ongeveer 7 minuten met interactie erbij. Er hangen zo goed als geen woorden aan de woordmuur. Dit is een punt van aandacht dat ik met R heb besproken.

Bijlage 7: De viertakt

1. voorbereken
2. semantiseren
3. consolideren
4. controleren

1. Voorbereken: Voorbereken is de introductie. Er wordt een context opgeroepen voor de aan te leren woorden en betekenissen. Kinderen worden betrokken gemaakt. De leerkracht activeert een deel van de woordenschat in het hoofd van de leerlingen om de nieuwe woorden bij aan te haken. Voorbereken dient om een ervaring, een beeld of voorkennis op te roepen en de kinderen alert te maken. De beste voorberekening is even iets spannends en onverwachts te doen, kort te verwijzen naar een bekende gebeurtenis, of iets te laten zien (voorwerpen, foto's, plaatjes of een tekeningetje). De direct daarop volgende stap is het overdragen van de betekenis van de geselecteerde woorden. Woorden worden het beste verworven wanneer ze in een betekenisvolle context en in samenhang met andere woorden worden aangeleerd (o.a. Graves, Verhelst, 2002).

2. Semantiseren: Dit is het verhelderen van de betekenis van een woord. Je kunt oppervlakkig semantiseren, bijvoorbeeld door een plaatje of voorwerp te laten zien. Dat noemt men labelen: kinderen leren dan waar het woord naar verwijst. Labelen is een snelle, korte aanduiding geven, zodat de leerling begrijpt waar het woord naar verwijst.

Als leerlingen bij nieuwe schoolwoorden goede kennis moeten opbouwen, of als ze geheel nieuwe concepten moeten leren, dan is een meer robuuste instructie vereist. In de aanpak van MWidW zijn de effectieve kenmerken van een robuuste instructie praktisch vertaald naar het inzetten van de drie 'uitjes'.

- *Het 'uitje' van uitbreiden:* Deze zorgt voor context en clustering, meerdere woorden bij elkaar aangeboden in een logische betekenisstructuur. Metro en tram horen bijvoorbeeld bij openbaar vervoer. Op deze manier komen onderlinge betekenisrelaties beter tot hun recht en dat leidt tot diepere woordkennisopbouw.
- *Het 'uitje' van uitleggen* staat voor het geven van een korte betekenisomschrijving, zodat de kinderen begrijpen wat de woorden betekenen.
- *Het 'uitje' van uitbeelden* is belangrijk om leerlingen een beeld te geven van de betekenis van de aan te leren woorden. Dit kan plaatsvinden met voorwerpen, plaatjes, foto's of door iets voor te doen.

Consolideren. Dit is het veel en veelzijdig herhalen van de aangeboden woorden. Het consolideren kan gevarieerd en speels zijn. Vooral 5 minuten-oefeningen zoals rug schrijven, een woord fluisteren, raadspelletjes, waar of niet waar, zijn bruikbaar. Bij het consolideren moeten de woorden zichtbaar in de klas aanwezig zijn. Daarom moet een woordmuur gemaakt worden. Kinderen kunnen hier steeds naar kijken en dat is noodzakelijk voor inprenting in het geheugen. Zonder woordmuur wordt het geen consolideren, maar toetsen.

Controleren. Controleren is de laatste stap van de viertakt, waarin wordt nagegaan in hoeverre de leerlingen de woorden kennen. Bij controleren is het belangrijk is om genuanceerd te werk te gaan. Moeten de kinderen het woord actief of passief kennen? Het is niet altijd belangrijk om alle woorden meteen actief te kunnen toepassen. Heel veel woorden hoeven om te beginnen eerst alleen maar passief en in een bepaalde context gekend te worden.